

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТОЛОГІЇ І
СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА І МІЖНАРОДНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Розвиток економік країн ЄС в умовах війни Росії проти України

The development of the economies of EU countries in the conditions of
Russia's war against Ukraine

Виконала: здобувачка денної форми навчання
спеціальності 292 «Міжнародні економічні
відносини»

Горянська Дар'я Юріївна

Керівник – к.е.н., доц. Родіонова Т.А.

Рецензент – проф. Горняк О.В.

Рекомендовано до захисту:

Захищено на засіданні ЕК №

Протокол засідання кафедри

протокол №__ від _____р.

№ _____р.

Оцінка _____/_____/_____

Завідувач кафедри _____ С.О. Якубовський Голова ЕК _____ Ю. В. Пічугіна

м. Одеса – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІК КРАЇН ЄС В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	5
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕКОНОМІК КРАЇН ЄС ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ В УКРАЇНУ.....	17
2.1 Порівняльний аналіз основних макроекономічних показників країн ЄС в умовах війни Росії проти України.....	17
2.2 Вплив повномасштабного вторгнення на основні статті платіжного балансу Європейського Союзу.....	30
2.3 Регресійний аналіз факторів впливу на економіку ЄС	34
РОЗДІЛ 3.ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄС ТА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ В УКРАЇНУ.....	37
3.1 Допомога Європейського Союзу Україні під час повномасштабного вторгнення.....	38
3.2 Торговельні відносини між Україною та Європейським Союзом.....	43
3.3 Інвестиційна діяльність України та Європейського Союзу.....	48
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55

ВСТУП

Актуальність роботи. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, що відбулося 24 лютого 2022 року, стало катастрофічною подією, яка суттєво вплинула на різні аспекти життя не лише в Україні, але й в країнах Європейського Союзу. Зважаючи на те, що геополітичні конфлікти і військові протистояння стають все більшою загрозою сучасності, досить актуальним є зробити дослідження та аналіз впливу цих подій.

В першу чергу, війна в Україні порушує безпеку в європейському регіоні, що призводить до гуманітарної кризи. Це викликає не лише потребу в гуманітарній допомозі для постраждалих, але й змушує країни ЄС приймати людей, які шукають захист. Це суттєво впливає на соціально-економічні системи країн ЄС, збільшуючи тиск на їхні ресурси та можливості. Реакція Європейського Союзу на війну та його стійкість мають важливий вплив на світові фінансові ринки та міжнародні економічні відносини. Введення економічних санкцій проти Росії спричинило нестабільність на міжнародних ринках, впливаючи на зовнішньоекономічні відносини і створюючи нові виклики для світової економіки. Оскільки росія залишалась ключовим постачальником енергоресурсів для ЄС, зокрема природного газу, введені санкції призвели до нестабільності в постачанні та викликали енергетичну кризу. Це підкреслило необхідність диверсифікації енергетичних джерел та розробки стійких альтернатив для забезпечення енергетичної безпеки країн ЄС.

Дослідження та аналіз впливу війни Росії проти України на економіку країн ЄС є актуальним та важливим завданням в контексті сучасних викликів глобалізації та геополітичної нестабільності. Вони допомагають розуміти загрози та можливості для країн ЄС і визначають шляхи подолання кризових ситуацій та зміцнення стабільності у регіоні.

Об'єкт дослідження. Аналіз впливу повномасштабного вторгнення Росії в Україну на макроекономічні показники країн ЄС, такі як ВВП,

інфляція, рівень безробіття та інші економічні показники. Аналіз змін у торговельних відносинах країн ЄС. Дослідження фінансових ринків ЄС, зокрема коливання валютних курсів та міжнародної інвестиційної позиції. Аналіз гуманітарної та фінансової допомоги країн ЄС для України.

Предмет дослідження. Вплив повномасштабного вторгнення Росії в Україну на різні аспекти економічної діяльності країн Європейського Союзу, такі як зовнішньоекономічні відносини, інвестиційна діяльність, торгівля товарами та послугами, фінансовий сектор, ринок праці, інфляція, бюджетні та фіскальні політики, тощо.

Мета роботи. Проаналізувати зміни в торговельних операції країн ЄС в умовах геополітичної нестабільності. Проаналізувати вразливість фінансового сектору країн ЄС через повномасштабне вторгнення та заходи для забезпечення стабільності банківської системи та фінансового ринку. Проаналізувати найбільш суттєві сектори до війни в Україні та їх вплив на рівень економічного зростання країн ЄС.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Теоретичною та методологічною основою дослідження є положення сформульовані у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячених дослідженню розвитку економік країн Європейського Союзу в умовах війни Росії проти України, та статистичні дані офіційних сайтів.

Результати роботи пройшли апробацію на міжнародній науково-практичній конференції: «Соціально-економічний та політичний розвиток країн в умовах глобальної нестабільності», яка відбулась в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова 26 травня 2023 року, опублікованні в Міжнародному науковому журналі «Інтернаука» серія «Економічні науки» випуск 11(79)/2023 [51] та під час стажування у Вільному університеті Берліну, яке відбулось у листопаді 2023 року у м. Берлін, Німеччина.

РОЗДІЛІ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІК КРАЇН ЄС В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Дослідження теоретичної основи та аналіз статей на тему повномасштабного вторгнення Росії в Україну та його впливу на економіки країн Європейського Союзу є важливим, оскільки вони можуть допомогти для подальшої основи власного дослідження, що дозволить розширити знання та розуміння цієї теми.

Є достатня кількість досліджень, які аналізують теми російського вторгнення в Україну з точки зору негативних наслідків, які впливають на світову економіку.

Світ є свідком серйозної кризи у формі російсько-української війни, яка почалася в лютому 2022 року. Цей конфлікт має важливе значення для теорії міжнародних відносин, оскільки він викликає перегляд ліберальної міжнародної системи. У своїй статті "Російсько-українська війна: реалістична та ліберальна перспектива" (2023) Раві Шанкар та Сайн Кумар аналізують конфлікт з точки зору двох головних теорій міжнародних відносин - реалізму та лібералізму.

Реалізм визначає міжнародну систему як аналогію до моделі більярдної кулі, приділяючи увагу національним інтересам та силовій динаміці. Забезпечення національних інтересів шляхом використання твердої сили та системи самопомоги вважається основною метою націй у цій анархічній міжнародній структурі. Лібералізм же пояснює світову систему через павутинну модель, наголошуючи на співпраці та використанні інструментів м'якої сили.

До закінчення Холодної війни домінувала реалістична парадигма в міжнародній політиці. Однак після цього лібералізм та інші теорії стали визначальними у глобальних відносинах. Завершення Холодної війни призвело до найвищого рівня співпраці між національними державами в

міжнародних відносинах, витісняючи реалізм на другий план. Проте повномасштабне вторгнення Росії в Україну повернуло увагу до реалізму, підкреслюючи його важливість та цінності в сучасній світовій політиці.[1]

Вторгнення Росії в Україну змінює сучасну глобальну систему. Війна, яку розгорнула росія в Україні, ставла сигналом для Сполучених Штатів та їх західних союзників. Вторгнення може призвести до зміни цілей в зовнішній політиці Росії в майбутньому після її завершення. Тамунопубо Біг-Алабо в своїй статті «Російсько-українська війна та зміна глобальної системи» (2023) досліджує, якою була існуюча глобальна система перед вторгненням і як війна змінила цю систему. Автор стверджує про розподіл сил та уніполярну природу світового порядку, з Сполученими Штатами в якості супердержави, до вторгнення Росії. Під час війни ж росія має на меті створити поліцентричний міжнародний порядок, дестабілізуючи існуючий уніполярний стан. Стаття не тільки описує події та дії навколо війни, але також надає висновки щодо геополітичних мотивацій та стратегій, які визначають дії Росії, всередині більш широкого контексту змінення глобальної структури сил. Автор також підкреслює значущу роль пропаганди та інформаційної війни в формуванні громадської думки, як в межах Росії, так і на міжнародному рівні. Зазначається, що Росії вдалося змалювати уряд України як ворога, який готовий перший напасти, виправдовуючи свій втручання як відповідь на загрози, організовані Заходом. Крім того, наратив зачіпає складнощі знаходження компромісу в ситуації вторгнення. Підкреслюється складність досягнення компромісу, оскільки росія бачить існування України як геополітичну загрозу Заходу. [7]

Історичний контекст і еволюцію концепції спільної безпеки в Європі, зокрема після Другої світової війни досліджує Катерина Лещенко у статті «Сучасні тенденції військово-промислової інтеграції країн ЄС та наслідки для України» (2023). Вона наголошує на актуальності питань безпеки на європейському континенті, зосереджуючись на реальній загрозі з боку Росії

та підкреслює важливість військової інтеграції, із закликом до інноваційних технологій у сфері оборони та необхідністю контролю розвитку військово-промислових комплексів. Європейське агентство з оборони (EDA) є критичним аспектом взаємної військово-промислової інтеграції, особливо в контексті вторгнення в Україну. Автор стверджує, що Сполучене Королівство, незважаючи на свій вихід із ЄС, залишається впливовою країною в європейській безпеці, надаючи підтримку Україні. Стаття досліджує вплив НАТО на континентальну безпеку, підкреслюючи потребу балансу між просуванням індивідуальних інтересів та спільними зусиллями. На думку автора, вибух війни в Україні в 2022 році переніс теоретичні обговорення в практичні розгляди. Стаття підкреслює важливість спільних оборонних зусиль, інноваційних технологій та міжнародної співпраці для забезпечення безпеки і стабільності європейського континенту, особливо в умовах сучасних геополітичних викликів. [14]

У статті «Соціально-економічний розвиток ЄС на тлі війни в Україні» (2023) автори розглядають вплив війни в Україні на соціально-економічний розвиток країн Європейського союзу (ЄС). У ході кореляційного аналізу вони виявили тісний зв'язок між ринком праці та рівнем безробіття, загальною зайнятістю та іншими показниками. Проведений аналіз показав різниці в економічному впливі війни на країни ЄС, зокрема негативні наслідки для Польщі та Латвії у сфері екології та економіки.

Авторами досліджено зміни в комплексному показнику соціально-економічного розвитку протягом п'яти місяців вторгнення Росії в Україну (лютий–вересень). Результати аналізу свідчать про різниці в розвитку країн ЄС, при цьому виявлено, що деякі країни (Румунія, Чехія, Італія) досягли позитивних результатів навіть на фоні конфлікту. Автори статті закликають до координації економічних політик країн ЄС та наголошують на

важливості солідарності та спільних дій для подолання нових економічних та соціальних викликів, що виникають на тлі воєнного конфлікту в Україні.[12]

Економічна стійкість, що включає здатність уникати шоківих подій, протистояти їм або відновлюватися після них, залежить від потенціалу економіки до адаптації. Дослідження Діани Шкуропадської, Лариси Лебедевої та Тетяни Ожелевської економічної стійкості в їх статті «Стійкість економік ЄС та України в умовах російської агресії» (2023) підкреслює значний вплив макроекономічної політики на трансформацію підходів до розуміння стійкості, зокрема щодо пом'якшення або посилення наслідків макроекономічних шоків. Початок повномасштабної війни став досвідом для України та ЄС у зміцненні стійкості їхніх економік. Військові дії призвели до різноманітних шоків, у тому числі товарних, економічних, міграційних, фіскальних, девальваційних, інфраструктурних та платіжного балансу. Деякі з цих потрясінь перекинулися на ЄС, зокрема з точки зору товарного, економічного та міграційного впливу.

Аналіз ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності показав, що ЄС має достатній адаптаційний потенціал для відновлення своєї економіки та протидії шоківим впливам. Натомість українська економіка дуже чутлива до шоківих подій, не маючи можливості уникнути їх наслідків. Використовуючи методологію FM Global для оцінки стійкості, авторками було виявлено, що не всі країни ЄС демонструють достатній рівень стійкості. У 2023 році дев'ять країн ЄС продемонстрували середній рівень стійкості з різними балами. Автори акцентують увагу у статті, що незважаючи на виклики, економіка ЄС продемонструвала достатню стійкість під час російсько-української війни, мобілізувавши значні фінансові ресурси для підтримки України. Міжнародна фінансова допомога відіграла вирішальну роль у забезпеченні стійкості української економіки. Ця допомога життєво необхідна для підтримки стабільного

припливу інвестицій, фінансування інфраструктурних проектів, інноваційної реконструкції промислового сектору, підтримки фінансової системи, збалансування державних фінансів та підтримки громадянського суспільства.[2]

Вплив російсько вторгнення в Україну на глобальну економіку та події, що відбуваються в Європі, досліджує Цотне Чачанідзе у статті «Вплив російсько-української війни на економіку Європейського Союзу» (2023). Автор аналізує втрати Росії та стверджує, що вони полягають у втраті зовнішнього ринку для експорту нафти та газу, які є основними джерелами доходу. Це створює перспективу відновлення "холодновоєнної" економіки, де ризики інвестування в росію знову стають надто великими для Заходу. Втрата доступу до західних фінансових ринків і SWIFT поглиблює економічні труднощі для Росії. Водночас, Цотне вважає, що світова економіка поступово переживає процес дезглобалізації, викликаний не тільки епідемією, але і війною в Україні. Глобалізація залишається живою, але корпоративні рішення тепер оцінюються не лише за критерієм ефективності, але й ризику. Це викликає збільшення цін і створює тиск на інфляцію в короткостроковій перспективі.

Однак, найбільш серйозним викликом для ЄС є рекордна інфляція та дефіцит енергоресурсів у країнах, що дуже залежать від російського газу. Криза в Україні призвела до зростання цін на енергію та продукти харчування, що призводить до спроб знайти альтернативні джерела енергії та стратегії для зменшення залежності від російських ресурсів. Застосування санкцій та відмова від російських енергоресурсів призводять до великих втрат для країн ЄС, зокрема для Німеччини. Політичні рішення, такі як зупинення проекту газопроводу Nord Stream 2, свідчать про рішучість країн ЄС зменшити свою залежність від Росії, стверджує автор.[4]

Макроекономічні ефекти та наслідки війни у статті «Економічні наслідки та наслідки українсько-російської війни» (2022) досліджують

Мадіна Кхудайкулова, Боян Обренович та Акмал Кхудайкулов. Автори вважають, що як наслідок війни, геополітичні ризики викликають бюджетні трансформації, через що робляться інвестиції для стабілізації економік, подолання наслідків та інтеграції енергетичних систем. Країни також часто починають збільшувати витрати на оборону під час конфліктів. Країни ЄС вкладають від 1,4% до 2% від ВВП у оборонні бюджети, очікуючи зростання витрат в майбутньому. Ще одним наслідком війни за думкою авторів є те, що пошкодження від війни неминуче, навіть якщо вона стимулює внутрішнє виробництво. Важливі фактори: вартість військових інвестицій, гуманітарні втрати та бремена відновлення після війни.

Щодо впливу війни на глобальну економіку автори у своєму дослідженні стверджують, що відбувається руйнування фінансових ринків. Втручання в Україну призвело до змішаних ефектів на світові фінансові ринки- відбулося збільшення цін на сировину, значний вплив на глобальні ціни на енергію викликають нестабільність в різних галузях світової економіки. За думкою авторів, Європейські економіки найбільше вразливі. Існує загроза дефляції та зниження ВВП. Сектори економіки, що постраждали, включають моторні, морські та хімічні сектори. Також війна має негативний вплив на економіки Європи та Центральної Азії, що розвиваються. Автори очікують, що регіон буде в економічному занепаді через тривалі наслідки пандемії та впливу війни. [5]

Тісний зв'язок євроінтеграційних процесів України з внутрішніми змінами, що формують сучасну політику розвитку країни, здатну забезпечити національні інтереси, досліджують вітчизняні автори Буряк Є. В. , Редько К. Ю. , Чорновол А. О., Орленко О. В. у роботі «Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни (євроінтеграційні аспекти)» (2022). Автори вказують на те, що стрімке індустріальне розвиток цивілізації починає вичерпувати існуючу ресурсно-екологічну базу, що може прискорити епоху глобальної кризи. Формування

механізмів регулювання економічного розвитку та запобігання розгортанню кризи є однією з найважливіших завдань для України та всього людства. Вони також розглядають резолюцію ООН щодо сталого розвитку до 2030 року та їх втілення в Україні. Необхідність наближення політики України до стандартів ЄС, з орієнтацією на еколого-економічні механізми та стратегію сталого розвитку є очевидною. Російська агресія не зупинила прагнення до євроінтеграції, але створила труднощі для економіки та соціальних програм. Україна, отримавши статус кандидата на членство в ЄС, розпочала кроки щодо реалізації Цілей сталого розвитку (ЦСР). Проте, війна призвела до руйнації економіки, зокрема втрат ВВП, зменшення доходів населення та інші проблеми. Важливими ЦСР є подолання бідності, гідна праця, чиста вода, промисловість та інновації.

Автори підкреслює необхідність коригування економічної структури, будівництва енергоефективних та менш забруднюючих виробництв, а також реконструкції закладів соціальної сфери. Важливим вважають вони забезпечення миру, справедливості та сильних інститутів, але війна створює значні виклики для досягнення цих цілей. Стаття вказує на серйозні наслідки війни в Україні для системи освіти та охорони здоров'я. Зокрема, зазначається, що війна призвела до пошкодження та зруйнування багатьох закладів освіти, а також призвела до численних жертв та поранених серед дітей. Зміни в економіці та соціальній сфері, викликані війною, також впливають на якість освіти та охорону здоров'я в Україні. [6]

Міжнародна діяльність, пов'язана з війною, будь вона малою чи великою, призводить до тривалих наслідків для світу. Вона може впливати на життя людей, міжнародні відносини і, що найважливіше, економіку. Метою статті «Російсько-українська війна: оцінка економічного впливу» (2022) Вікрама Шінде є вивчення економічних наслідків війни, яка розпочалася у лютому 2022 року. Один із наслідків війни, на думку автора-зростання цін на нафту, пальне, товари та інші товари. Європейська

залежність від Росії та України є основною причиною цього волатильності цін. Але війна та її наслідки не обмежуються лише цінами на сировину та енергію, вона має багатогранний вплив на світову економіку на тривалий період. Коли ціни на нафту зростають, зростає і вартість транспортного пального. Зі збільшенням витрат на транспорт, зростають витрати на транспортування сировини та, в кінцевому рахунку, кінцевої продукції. Ця ситуація призводить до економічної нестабільності на ринку. За різними новинами і звітами легко помітити, що світова економіка, зокрема європейська, постраждала через цю війну.

Ринки показують негативні результати, і інфляція зростає з початком війни. МВФ вже прогнозує, що темп інфляції в США та Європі сягне 7,7% і 5,3% відповідно. Для контролю цін передбачається, що центральні банки будуть агресивно підвищувати ставки, що може призвести до активних продажів на ринках деяких світових ринків. Інфляція в галузі сільського господарства, ланцюгів постачання та енергетичних ринках на шпильці. Глобальний темп росту також отримає вплив від вторгнення Росії в Україну. Міжнародний валютний фонд прогнозує, що глобальний темп росту скоротиться на приблизно 1% з 4,1% до 3,2% у наступний період, що створить різкі наслідки. Також стверджується, що інфляція в цінах на продукти харчування буде на високому рівні. Отже, події цієї війни триватимуть, залишаючи тривалі наслідки для світової економіки. [8]

Стан економіки України в наслідок російського вторгнення, досліджують Чубка О.М. та Косик В.М. у статті «Вплив війни на економіку України» (2022). Автори зазначають, що країна є ринковою економікою і займає 41-ше місце за розміром ВВП у світі. Після вторгнення відбулися значні коливання в економіці, що призвело до необхідності підтримки та стабілізації. Основна увага зосереджена на рівні ВВП, який показує поступове зростання у 2018–2020 роках, але після пандемії у 2022 році відбулося значне зниження. Зокрема, за даними Держстату, у 1 кварталі 2022

року ВВП України впав на 15,1%. Аналіз Нацбанку підтверджує падіння ВВП у 2 кварталі на 40%, не зважаючи на певні покращення в сільському господарстві та логістиці. Також війна призвела до інтенсивного зростання цін на товари та послуги, що призводить до зниження купівельної спроможності. Втручання Росії у 2022 році спричинило різкий ріст інфляції, яка сягнула показника 35,76%. Прогнозується зниження інфляції до 20,7% у 2023 році та до 9,4% у 2024 році.

Також у статті досліджено проблему безробіття, яке стало особливо актуальною в умовах війни та руйнації економіки. Вони, що допомога від країн-партнерів, таких як США, Польща та Японія, грає важливу роль у врегулюванні ситуації.

Ще один аспект статті – стан платіжного балансу України. Автори вказують на значне погіршення платіжного балансу через війну, що призвело до дефіциту у розмірі 3,3 млрд доларів США. Вони прогнозують подальше погіршення даного показника внаслідок втрат та витрат на потреби економіки. Усі ці фактори, відзначені в статті, свідчать про складні економічні виклики, які Україна зазнає внаслідок війни та інших внутрішніх та зовнішніх факторів. [9]

Економічну модель України, її характеристики як ринкової та соціально орієнтованої держави, досліджують І.М. Корсун, М.М. Зінченко, С.В.Махно та Д.Ю.Мироненко у статті «Парадигма фінансування видатків державного бюджету України в умовах воєнної та післявоєнної соціально орієнтованої ринкової економіки» (2023). Зазначається, що структура державного бюджету визначається соціальною спрямованістю. Проте, в останнє десятиріччя відбулися зміни в політиці державних фінансів, зокрема, у розподілі видатків. Основні тенденції включають зростання видатків на соціальний захист та оборону, накопичення міжбюджетних трансфертів і стрибкоподібний характер у видатках на економічну діяльність. У статті обговорюється, що війна в Україні підвищує соціальний

тиск на бюджет умовах його дефіциту. Зазначається необхідність перегляду пріоритетів у фінансуванні, спрямованих на підтримку галузей, що приносять економічний ефект. Також, вводиться модель державно-приватного партнерства для розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки, зокрема на прикладі ізраїльського досвіду у забезпеченні якісної освіти та розвитку оборонної галузі за допомогою інформаційних технологій. Автори статті розглядають модель державно-приватного партнерства для розвитку воєнної та післявоєнної соціально орієнтованої ринкової економіки, зокрема через залучення науки і освіти. Вони вважають, що в Україні є всі необхідні передумови для цього, такі як технічні, будівельні, економічні університети, науково-дослідні інститути та Академія наук України. [11]

Ще одним викликом через повномасштабне вторгнення відбулось у сфері ланцюгів постачання. Нгуєн Хоанг Тьєн у своїй роботі «Російсько-українська війна та ризики для глобальних ланцюгів поставок» (2022) досліджує саме це питання та які виклики чекають глобальні ланцюги постачання. Перше питання, яке він розглядає – це затори, перевантаження та витрати через російське вторгнення в Україну. Оскільки морський маршрут в Чорне та Азовське моря став недоступний через блокування входу українськими та російськими військовими, тому ситуація дуже загострюється, адже 70% експорту України транспортується морем. Багато компаній призупинили послуги доставки до та з Росії та України, а атаки на кораблі та закриття портів викликали неочікувану для глобальної економіки зупинку у морських та повітряних перевезеннях.

Друге питання, яке розглядає автор – ризики для промисловості. Скасування чи перенаправлення рейсів призводить до порушення постачання інших галузей. Ростуть ціни на енергоресурси, зокрема через ескалацію конфлікту.

Третє питання, яке розглядає та аналізує автор – нестача морського персоналу з України та Росії. Оскільки моряки цих країн становлять 14,5% світової робочої сили з морських перевезень, нестабільність в цьому питанні погіршує ситуацію щодо екіпажів з Росії та України. [3]

У статті «Вплив COVID-19 та українсько-російської війни на міжнародну торгівлю та логістику» (2023) Зоран Петар Чекеревац зазначає, що проблеми у постачальних ланцюгах поєднуються з порушенням рівноваги між поданням та попитом на окремі товари через обмеження. Така ситуація, подібна до того, що спостерігалася в Югославії у 90-х роках, розгортається на квантово вищому рівні. Зазначається, що Західна Європа, яка раніше спостерігала за подіями у Югославії на безпечній відстані, зараз стає активним учасником конфлікту. Кількість біженців з України значно перевищила їхню кількість з Югославії, створюючи значне фінансове навантаження.

Автор вказує, що втручання в Україну у лютому 2022 року може бути краплею, але не єдиним фактором, що сприяє сучасній глобальній кризі логістичних ланцюгів. Зазначається, що криза постачання виокремилася в минулому через торгову війну Трампа зі світом у 2018 році, конфлікти з Китаєм та союзниками США, а також торгову війну Косово з Сербією в 2018 році. Криза загострилася під час пандемії COVID-19 та триває й далі. На думку Зорана, ситуація з COVID-19 спричинила серйозні порушення у постачанні електронних компонентів, а також сировини та частин, що мають походження з Китаю. Відзначається, що проголошена глобалізація, єдиний ринок та міжнародний поділ праці розпочали розпадатися. Автор висловлює сумнів щодо існування лібералізму та розглядає потребу у новому підході до управління ланцюгами постачання. [10]

Проблема продовольчої безпеки як основної сфери публічної політики будь-якого національного уряду досліджується у статті «Російсько-українська війна: вплив на світову продовольчу безпеку» (2023).

Фактори, такі як зростання населення, ціни на продукти, підвищений попит на їжу та міжнародні ринкові механізми, взаємопов'язані і впливають один на одного. Зростання цін на їжу є наслідком збільшення попиту на сільськогосподарські культури. Глобалізація сприяє інфляції в галузі продовольства, оскільки національні уряди реагують на міжнародні ринки, а не зосереджуються на захисті своїх громад від коливань цін на їжу.

Російсько-українська війна призвела до конфліктів та нестабільності, заважаючи досягненню цілей сталого розвитку, таких як боротьба з бідністю і голодом, а також відповідальне споживання і виробництво. Обмеження експорту з Росії та України може викликати глобальні проблеми в галузі продовольства, вважають автори статті, оскільки ці країни є ключовими гравцями у світовому харчовому ланцюгу.

Стаття також висвітлює економічні та соціальні наслідки глобальних шоків, таких як пандемія COVID-19 та війна в Україні, на глобальну економіку, зокрема на ринок продовольства. Високі ціни на продукти можуть призвести до загострення проблем бідності та недоїдання в розвиваючихся країнах. Автори підкреслюють важливість продовольчої безпеки під час. Вони зазначають, що відсутність продовольчої безпеки може сприяти виникненню гуманітарних криз і впливати на становище у бідних країнах світу. [13]

Отже, досліджуючи та аналізуючи теоретичну базу впливу війни на економіки країн ЄС та світову економіку, потрібно зробити висновки, що війна сповільнює економічне зростання. Інфляція стає серйозною проблемою. Неспокій та невизначеність, пов'язані з воєнним конфліктом, призводять до нестабільності на фінансових ринках та сприяють зростанню цін на товари і послуги через збільшення витрат на їх виробництво. Війна порушує ланцюги постачання, що може викликати дефіцит товарів та послуг, а також підвищення їх цін через обмежений доступ. Втручання призвело до значних витрат на оборону та безпеку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕКОНОМІК КРАЇН ЄС ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ В УКРАЇНУ

2.1 Порівняльний аналіз основних макроекономічних показників країн ЄС в умовах війни Росії проти України

Країни Європейського Союзу є одним з найбільших економічних угруповань у світі, тому вивчення та дослідження їх макроекономічних показників дозволяє зрозуміти більш детально, які наслідки має повномасштабне вторгнення Росії в Україну.

Одним з основних економічних показників, який описує економічну активність країни є валовий внутрішній продукт, який визначає вартість всіх товарів і послуг, вироблених в межах певної країни за певний проміжок часу.

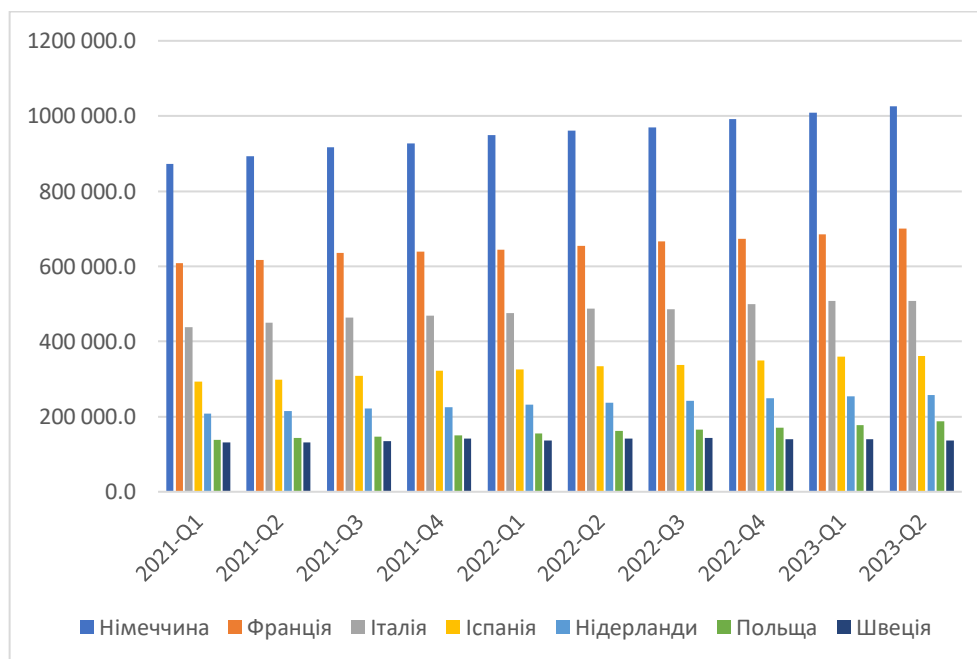

Рис 2.1 ВВП країн Європейського Союзу, млн євро

Джерело: складено автором на основі даних [26]

Топ 5 країнами в ЄС за рівнем ВВП є Німеччина, Франція, Італія, Іспанія та Нідерланди. За данимим рис 2.1 Німеччина має найбільший ВВП,

який на другий квартал 2023 року становив понад 1 трлн. Євро. Треба відмітити, що тенденції до зниження ВВП в період повномасштабного вторгнення у цих країнах не помічається, всі з них навпаки за всі квартали з 2021 року мають тенденцію до зростання. На другий квартал 2023 року ВВП Франції становить 700 млрд. євро, Італії – 508 млрд. євро, Іспанії – 362 млрд. євро, Нідерландів – 256 млрд. євро, Польщі – 187 млрд. євро, а Швеції – 135 млрд. євро.

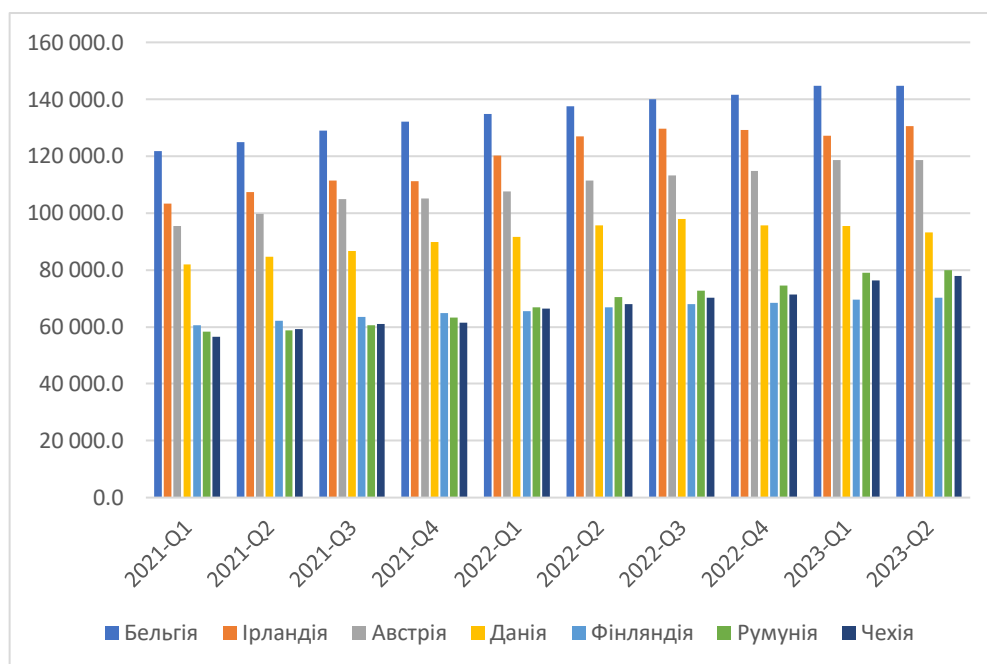

Рис 2.2 ВВП країн Європейського Союзу, млн євро

Джерело: складено автором на основі даних [26]

За даними рис.2.2 Бельгія, Австрія, Румунія та Чехія за весь досліджуваний період часу мають тенденцію зростання показника ВВП, в той час як показники Ірландії та Данії мають зниження ВВП у четвертому кварталі 202 року та першому кварталі 2023 року, у Фінляндії відмічається не велике зниження тільки у четвертому кварталі 2022 року. На другий квартал 2023 року ВВП Бельгії становив 144 млрд. євро, Ірландії- 130 млрд. євро, Австрії – 118 млрд. євро, Данії – 93 млрд. євро, Фінляндії – 70 млрд. євро, Румунії- 80 млрд. євро та Чехії- 77 млрд. євро. Також треба відмітити, що на перший- четвертий квартали 2021 року ВВП Фінляндії було більшим

за ВВП Румунії та Чехії, але надалі Румунія та Чехія мали більше зростання у ВВП за Фінляндію та на другій квартал 2023 року ВВП цих країн було більшим за ВВП Фінляндії.

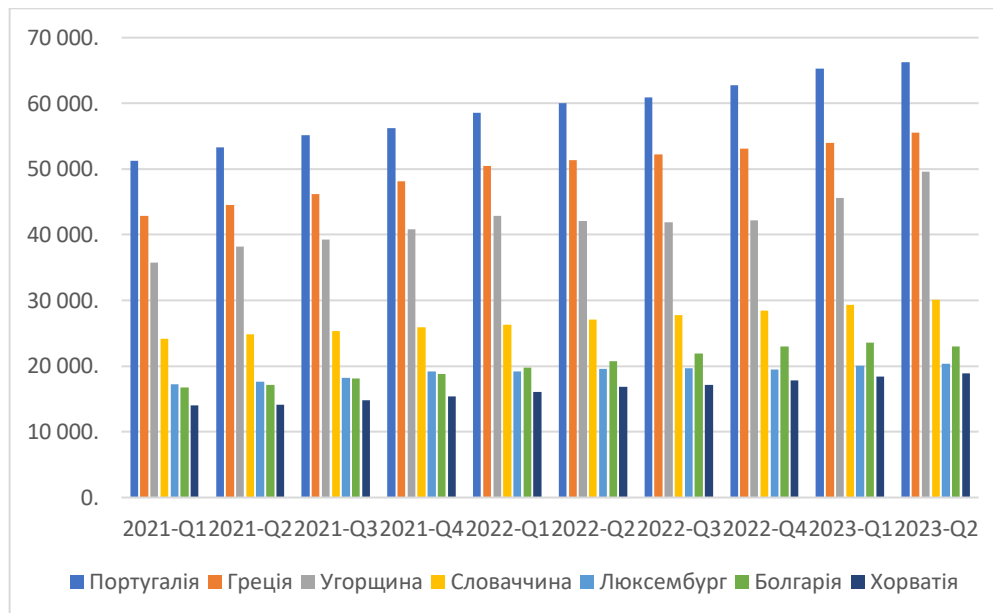

Рис 2.3 ВВП країн Європейського Союзу, млн євро

Джерело: складено автором на основі даних [26]

Португалія, Греція, Словаччина, Люксембург, Болгарія та Хорватія мали, як і більшість країн зростаючу тенденцію показника ВВП, тобто не мали ніяких змінень в період повномасштабного вторгнення Росії у другому кварталі 2022 року (див. рис. 2.3). Єдина країна з цієї підгрупи, яка мала зниження ВВП в другому та третьому кварталі 2022 року – Угорщина, але надалі показники ВВП Угорщини стали відновлюватись та на другий квартал 2023 року становив 49 млрд. євро. Показник ВВП Португалії у другому кварталі 2023 року складав 66 млрд. євро, Греції – 55 млрд. євро, Словаччини – 30 млрд. євро, Люксембургу – 20 млрд. євро, Болгарії – 22 млрд. євро та Хорватії – 18 млрд. євро. Болгарія у 2022 році та перших двох кварталах 2023 року мала більше зростання ВВП за Люксембург, що дало їй змогу перегнати Люксембург за показником ВВП порівнюючи з даними 2021 року.

Щодо останньої групи країн ЄС за показником ВВП, які мають найменші показники ВВП в Європейському Союзі, сюди відносяться Литва, Словенія, Латвія, Естонія, Кіпр та Мальта.

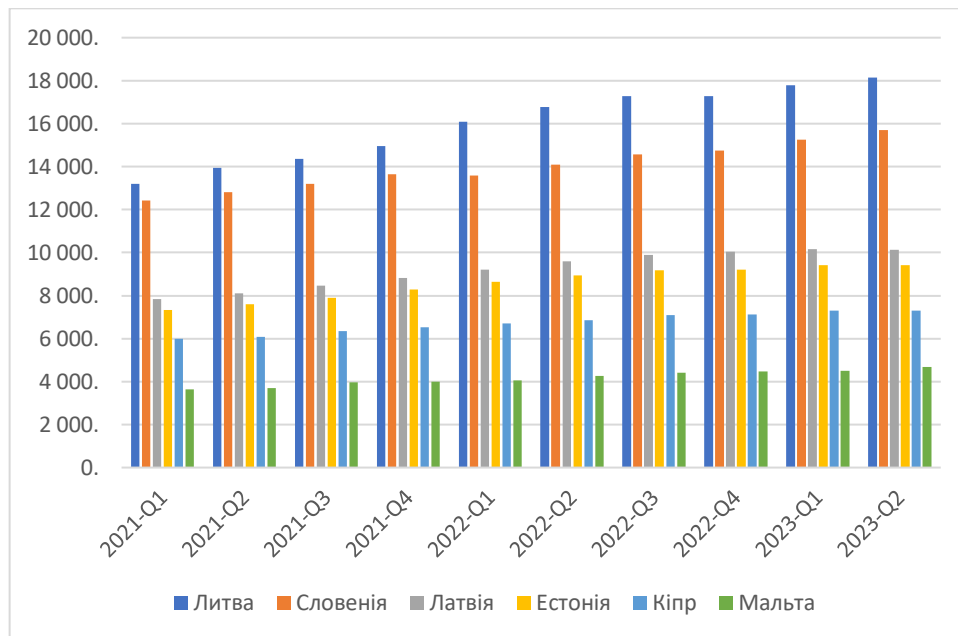

Рис 2.4 ВВП країн Європейського Союзу, млн євро

Джерело: складено автором на основі даних [26]

Кожна з цих країн мали зростання показнику ВВП у період першого кварталу 2021 року – другого кварталу 2023 року. Станом на другий квартал 2023 року ВВП Литва складало 18 млрд. євро, Словенії – 15 млрд. євро, Латвії – 10 млрд. євро, Естонії – 9 млрд. євро, Кіпру- 7 млрд. євро та Мальти – 4 млрд. євро.

Оскільки повномасштабне вторгнення в Україну спричинило економічну нестабільність не тільки Україні, а й у всьому світі, інфляція – це показник, який може підвищитись в умовах нестабільності, оскільки він є показником зростання загального рівня цін. Зростання рівня інфляції призводить до підвищення вартості товарів і послуг, тим самим зменшуючи купівельну спроможність громадян та впливаючи на якість їх життя.

Аналізуючи показники інфляції першої групи країн ЄС (див. 2.5), повномасштабне вторгнення значно вплинуло на показники інфляції Польщі, Угорщини, Чехії, Румунії, Швеції, Німеччини та Нідерландів.

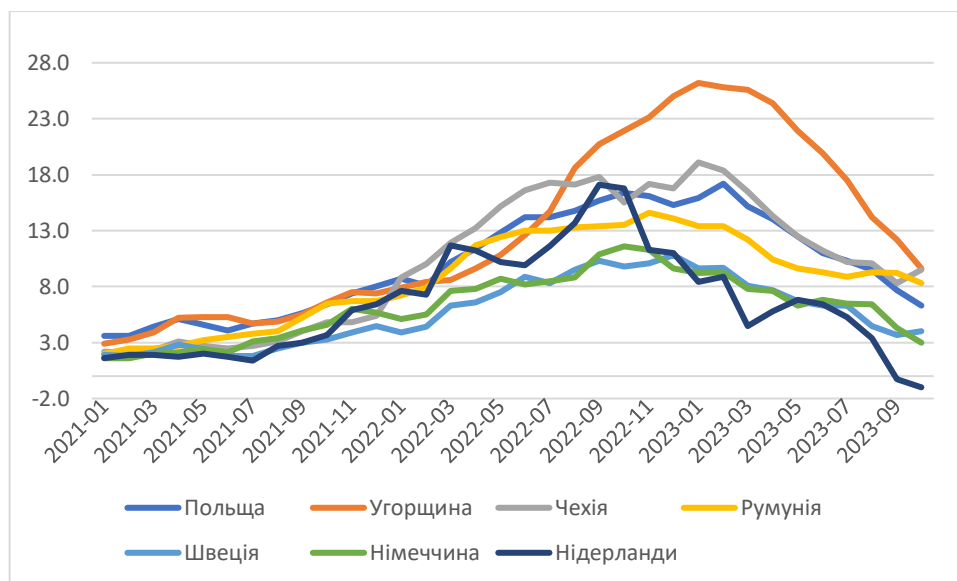

Рис 2.5 Інфляція країн Європейського Союзу, %

Джерело: складено автором на основі даних [27]

За даними графіка (див. рис.2.5) на початок 2021 року найбільший показник інфляції мали Польща та Угорщина, їх показники складали 3,6% та 2,9% відповідно. Показник інфляції країн почав зростати з кінця 2021 року, Швеція, Німеччина, Нідерланди та Румунія мали найбільший показник інфляції у 2022 році. Найбільший показник інфляції Швеції сягнув 10,8%, Німеччини – 11,3%, Нідерландів – 17,1% та Румунії – 14,6%. Польща, Угорщина та Чехія мали найбільший показник інфляції у 2022 році. Найбільший показник інфляції Польщі становив 17,2%, Чехії – 19,1% та Угорщини – 26,2%. Всі країни з цієї групи мали тенденцію зниження показника інфляції з 2023 року, деякі країни навіть майже повернулись до тенденції на початок 2021 року, а Нідерланди взагалі за вересень-жовтень 2023 року зафіксували від'ємну інфляцію, але найбільш критичною ситуація залишається у Угорщини, Чехії, Польщі та Румунії.

Так само, як і з першою групою країн, за даними графіка (див. рис.2.6) в Люксембурзі, Австрії, Фінляндії, Франції, Італії, Словаччині та Бельгії показник інфляції почав зростати, ще до 2022 року, але на період

2021 року цієї групи країн найбільша інфляція була в Бельгії та Люксембурзі 7,1% та 6,3% відповідно.

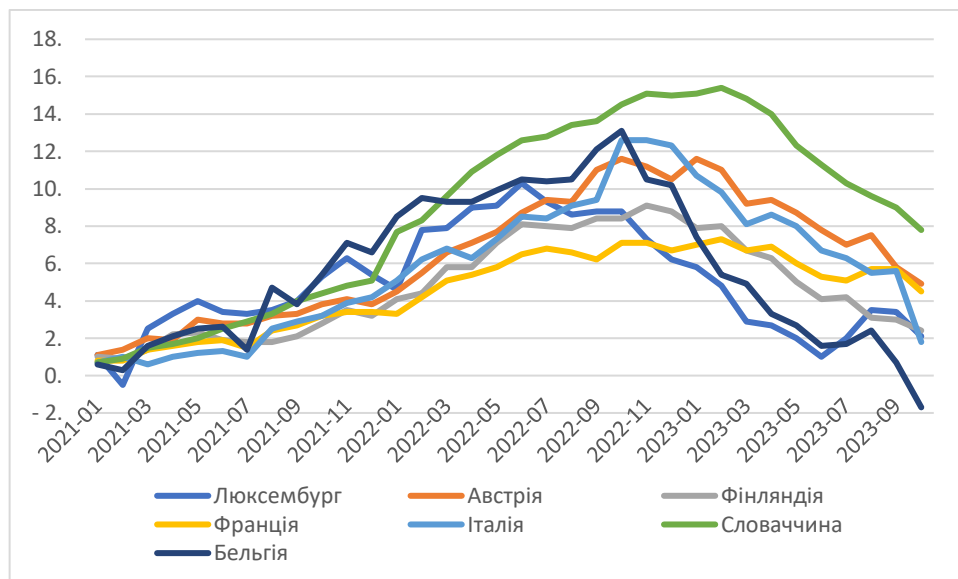

Рис 2.6 Інфляція країн Європейського Союзу, %

Джерело: складено автором на основі даних [27]

Нестабільність повномасштабного вторгнення вплинуло і на ці країни, про що свідчить сильне зростання інфляції у 2022 році. Всі країни окрім Словаччини мали стабілізацію показника інфляції 2023 році, Словаччина в лютому 2023 року зафіксувала максимальну інфляцію у 15,4%, ця країна мала максимальний показник інфляції з цієї групи, але після лютого 2023 року вона так само, як і інші країни мала зниження показника. Максимальним показником інфляції Бельгії був 13,1%, але у жовтні 2023 року Бельгія відновила свій показник інфляції до від'ємного в -1,7%. Італія мала найвищий показник інфляції, який становив 12,6%, найбільший показник Австрії склав 11,6%, Люксембургу – 10,3%, Фінляндії – 9,1%, Франції – 7,3%.

Данія, Іспанія, Естонія, Литва, Мальта, Португалія та Хорватія – країни, які станом на січень 2021 року мали майже нульовий відсоток інфляції, але як і всі інші країни Європейського Союзу вони мали вплив від нестабільності війни в Україні.

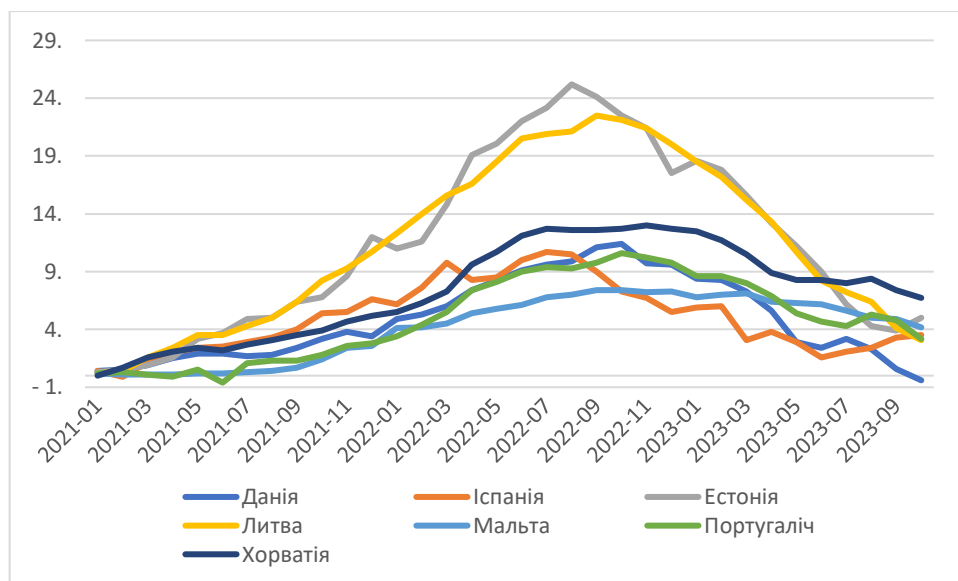

Рис 2.7 Інфляція країн Європейського Союзу, %

Джерело: складено автором на основі даних [27]

Найбільше збільшення інфляції мала Естонія, максимальне значення інфляції в цій країні сягнуло 25,2%, але до жовтня 2023 року інфляція Естонія знизилась до 5%. Ще однією країною, яка мала різкий зріст є Литва. Максимального значення інфляції Литви становило 22,5%, але також надалі показник стабільно знижувався. Хоча показники інших країн цієї групи зростали, вони були більш стабільними за показники Естонії та Литви. Максимальне значення інфляції Хорватії становило 12,7%, Данії – 11,4%, Іспанії – 10,7%, Португалії – 10,6%, Мальти – 7,4%.

Ірландія, Болгарія, Латвія, Кіпр, Словенія, Греція – країни Європейського Союзу, які мали від’ємні показники інфляції на початок 2021 року. Найбільший ріст інфляції через повномасштабне вторгнення мала Латвія, максимальне значення інфляції цієї країни становило 22% (див. рис.2.8). Також дуже високий ріст інфляції мала Болгарія, її максимальна інфляція становила 15,6%. Ірландія, Кіпр, Словенія та Греція мали дуже схожу тенденцію зростання та стабілізації показника інфляції. Максимальне значення показника інфляції Греції становило 12,1%, Словенії – 11,7%, Кіпру – 10,6% та Ірландії – 9,6%.

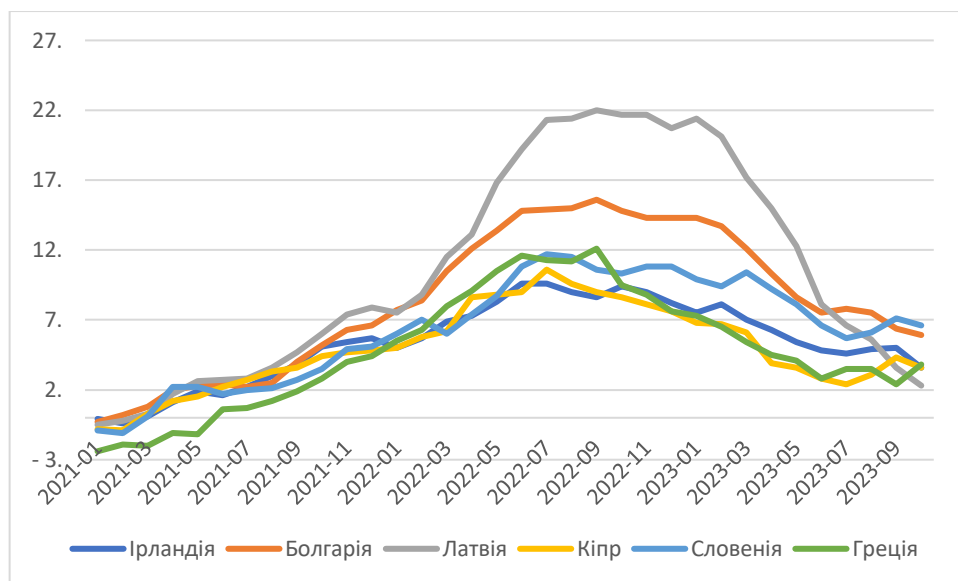

Рис 2.8 Інфляція країн Європейського Союзу, %

Джерело: складено автором на основі даних [27]

Треба відмітити, що вплив повномасштабного вторгнення Росії в Україну на показники інфляції країн Європейського Союзу відбувся не одразу, він відзначався поступово з кінця 2021 року, коли починала з'являтися певна напруга, в більшості країн інфляція сягнула максимальних значень в кінці лютого 2022 року – початку січня 2023 року, але також більшість країн мали тенденцію зниження показника у 2023 році, що свідчить про стабілізацію показника. [51]

Економічна нестабільність та повномасштабне вторгнення може по-різному впливати на показник безробіття в країнах Європейського Союзу. По-перше, через економічну нестабільність люди можуть втрачати свої робочі місця. По-друге, війна стала причиною того, що багато людей шукали захисту європейських країнах та намагались там інтегруватися, тим самим шукаючи роботу в країнах, в яких зупинились, тому велика кількість людей, які тікали в ЄС могло підвищити попит на працю в певних галузях, тим самим збільшуючи конкуренцію на ринку праці.

Греція, Іспанія, Італія та Швеція станом на початок 2021 року мали найбільший показник безробіття в країнах ЄС. За даними графіка (див.

рис.2.9) Греція, Іспанія, Італія, Швеція, Кіпр та Франція мали тенденцію до зниження показника безробіття на всьому досліджуваному проміжку часу. Хорватія мала так само має тенденцію до зниження показника, окрім другого та третього кварталу 2022 року, показник безробіття в ці квартали був більшим на 1%, в порівнянні з першим кварталом 2022 року.

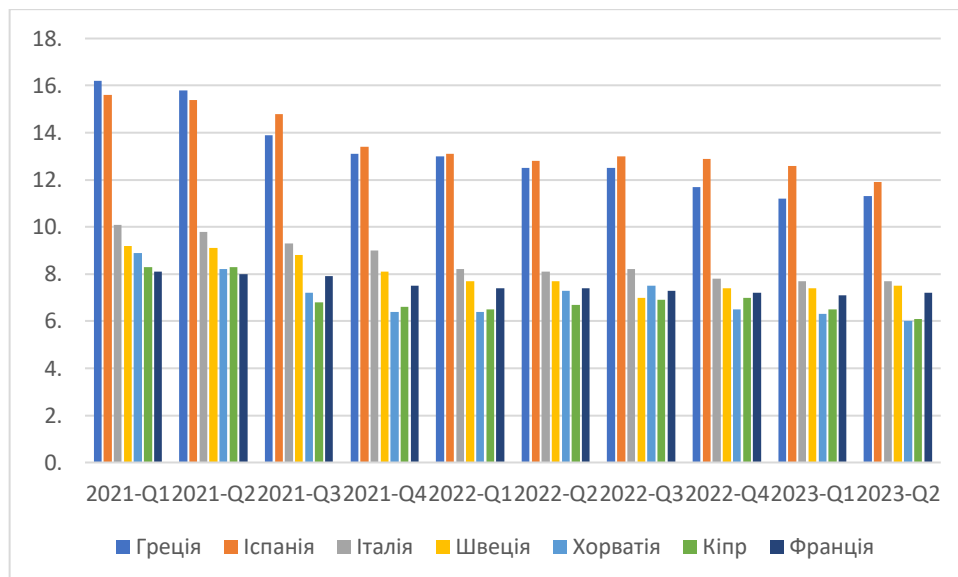

Рис 2.9 Безробіття країн Європейського Союзу, %

Джерело: складено автором на основі даних [28]

Станом на другий квартал 2023 року показник безробіття Греції становив 11,3%, Іспанії – 11,9%, Італії – 7,7%, Швеції – 7,5%, Хорватії – 6%, Кіпру- 6,1% та Франції – 7,2%.

Наступна група країн не мала таку стабільну тенденцію до зниження, оскільки деякі країни мали деяку тенденцію до зростання безробіття в певні квартали 2022 року, що могло бути спричинене повномасштабним вторгненням. Латвія до другого кварталу 2022 року мала зниження показника безробіття, але в третьому кварталі 2022 знову його підвищення. Ідентична динаміка безробіття у показника Фінляндії. Литва мала ріст показника безробіття третій-четвертий квартал 2022 року та перший квартал 2023 року. Австрія мала невеличкий ріст показника у четвертому

кварталі 2022 року та першому кварталі 2023 року, а Естонія у другому – третьому кварталі 2022.

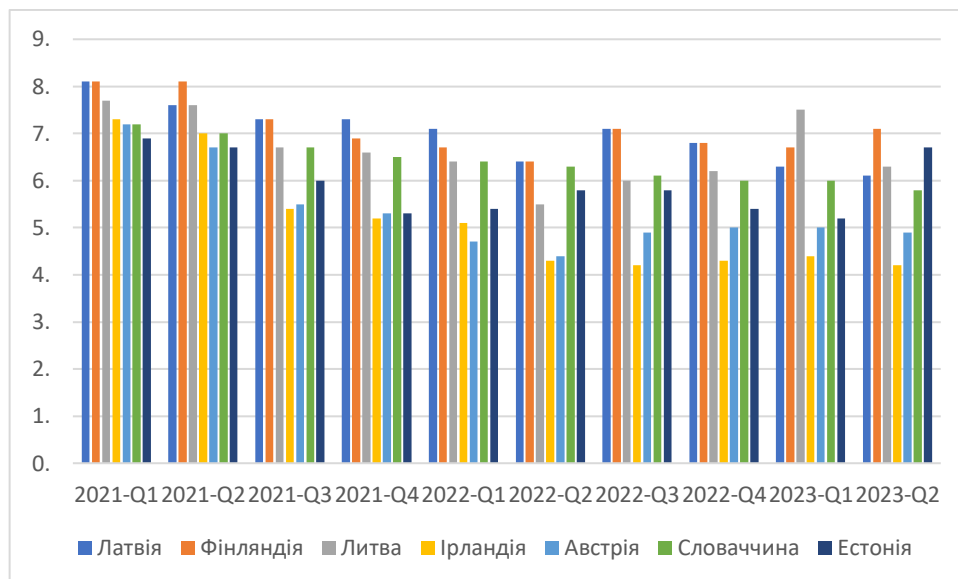

Рис 2.10 Безробіття країн Європейського Союзу, %

Джерело: складено автором на основі даних [28]

Всі країни станом на другий квартал 2023 року знову мали зниження показника безробіття з показниками: Латвія – 6,1%, Фінляндія – 7,1%, Литва – 6,3%, Ірландія – 4,2% Австрія – 4,9%, Словаччина – 5,8% та Естонія – 6,7%.

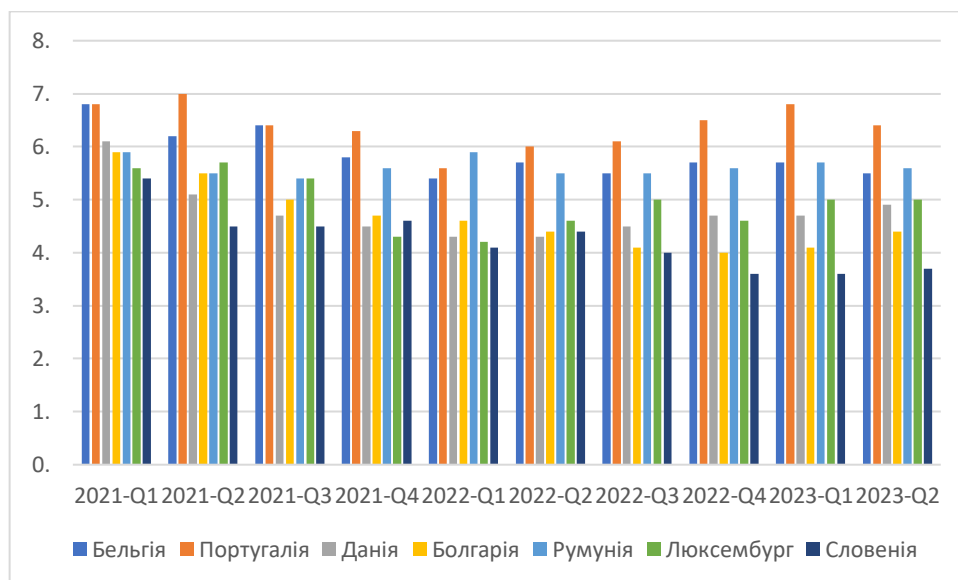

Рис 2.11 Безробіття країн Європейського Союзу, %

Джерело: складено автором на основі даних [28]

Бельгія, Португалія, Данія, Болгарія, Румунія, Люксембург та Словенія – країни з середнім рівнем безробіття в ЄС. За даними графіка (див. рис. 2.11) більшість країн мали майже стабільну тенденцію до зниження показника безробіття. Нестабільним показник безробіття був у Португалії. В другому кварталі 2021 року показник зростає, після чого до другого кварталу 2022 року має тенденцію до зниження, а після чого до другого кварталу 2023 року показник знову зростає. На другий квартал 2023 року показник безробіття Португалії становить 6,4%, Бельгії – 5,5%, Данії – 4,9%, Болгарії – 4,4%, Румунії – 5,6%, Люксембургу – 5% та Словенії – 3,7%.

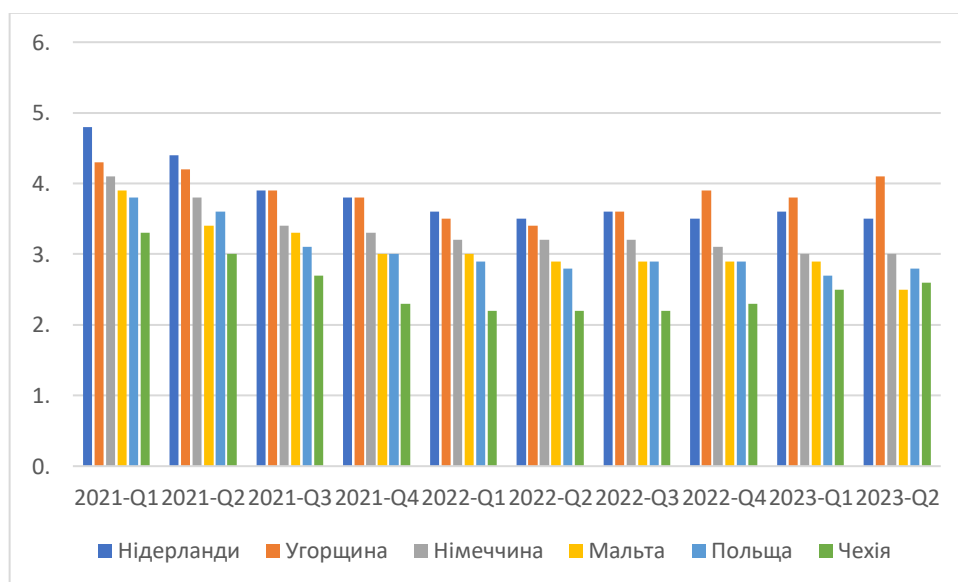

Рис 2.12 Безробіття країн Європейського Союзу, %

Джерело: складено автором на основі даних [28]

Нідерланди, Угорщина, Німеччина, Мальта, Польща та Чехія – це країни з найнижчим показником інфляції в ЄС. Німеччина, Мальта та Польща на досліджуваному проміжку часу мають стабільну тенденцію зниження показника безробіття. Нідерланди мають незначні коливання, але загалом показник країни стабільний. Угорщина має зниження показнику до другого кварталу 2022 року та підвищення безробіття надалі. Чехія має зниження показника до четвертого кварталу 2022 року, в наступні два квартали показник трохи зростає. На другий квартал 2023 року показник

безробіття Нідерландів становив 3,5%, Угорщини – 4,1%, Німеччини – 3%, Мальти- 2,5%, Польщі – 2,8% та Чехії – 2,6%.

Валютний курс є важливим економічним показником і впливає такі аспекти економіки, як конкурентоспроможність товарів та послуг на міжнародному ринку, вплив на інфляцію, вплив на зовнішньоекономічну політику країни.

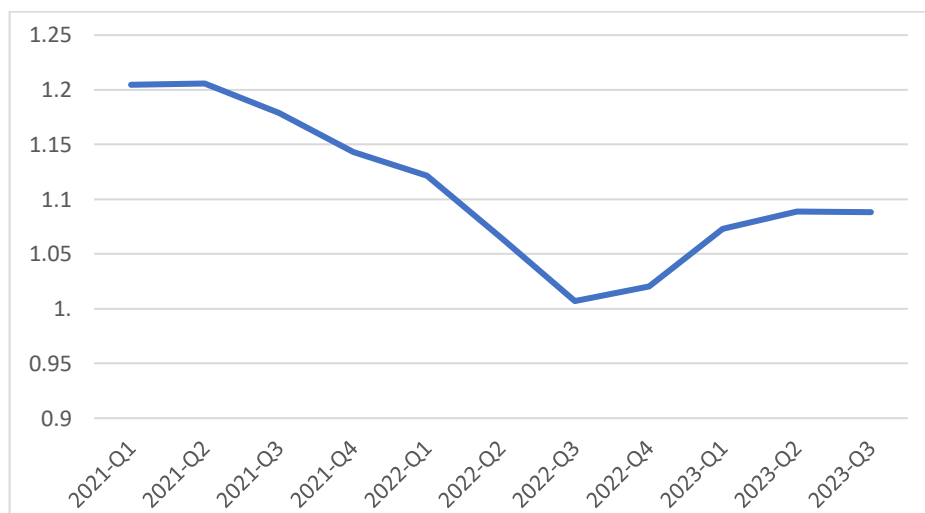

Рис 2.13 EUR/USD

Джерело: складено автором на основі даних [29]

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну мало вплив на валютний курс євро до долара. Можна побачити, що через економічну нестабільність валютний курс знижувався, тобто євро девальвувалося. В третьому кварталі 2022 року євро майже зрівнялось з долларом, але надалі показник знову укріплювався.

Не всі країни ЄС входять в Єврозону, такі країни як Чехія, Данія, Польща, Угорщина, Швеція, Румунія та Болгарія мають свої валюти, тому варто розглянути і валютні курси цих країн окремо. Ці країни мають можливість впливати на свою валютну політику, включаючи управління валютним обміном, рівнем процентних ставок та іншими аспектами грошово-фінансової політики, що дає їм більше гнучкості в реагуванні на внутрішні та зовнішні економічні виклики, але країни з власною валютою

піддаються коливанням валютних курсів, оскільки вартість їхніх валют може змінюватися відносно інших валют на міжнародних ринках валют, що може мати вплив на експорт, імпорт та інші аспекти макроекономіки.

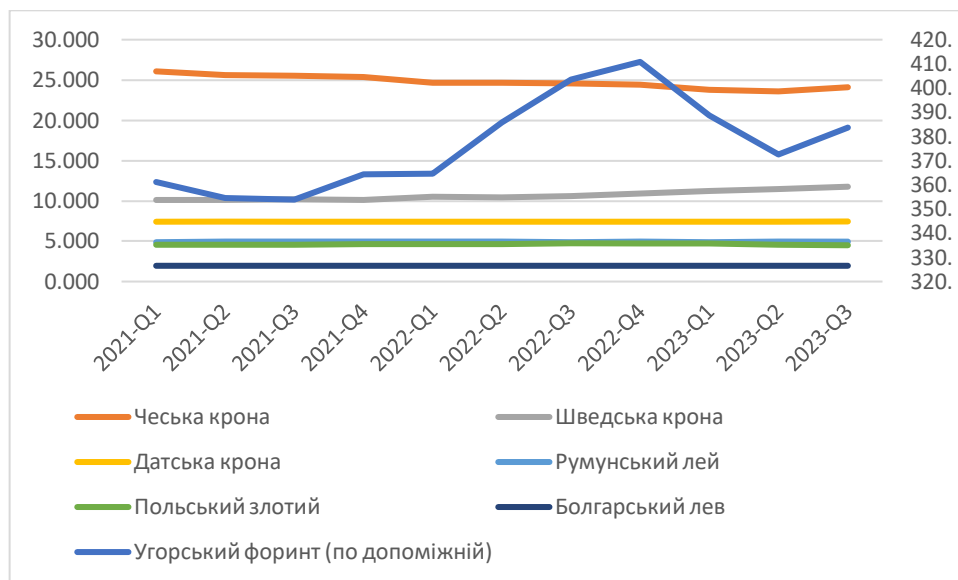

Рис 2.13 Валютний курс євро до національних валют

Джерело: складено автором на основі даних [30]

Більшість з цих валют не мали коливань під впливом війни в Україні та залишались майже стабільними окрім Угорщини. Варто відзначити, що валюта Угорщини виявилася найбільш девальвованою серед валют Євросоюзу в контексті геополітичних подій.

На початку 2021 року угорський форинт становив 361,21 форинт до євро, але протягом четвертого кварталу 2022 року відбулася значна девальвація, і вже досягнуто рівня 410,82 форинт до євро. Це стало наслідком повномасштабного вторгнення Росії в Україну, яке спричинило нестабільність та зниження цінності національної валюти Угорщини.

У контексті інших країн Євросоюзу станом на третій квартал 2023 року чеська крона демонструє стабільність, становлячи 24,13 крон до євро. Інші валюти регіону, такі як шведська крона (11,76 крон), датська крона (7,45 крон), румунський лей (4,94 лей), польський злотий (4,49 злотих) та

болгарський лев (1,95 до євро), також залишаються стабільними у порівнянні з угорським форинтом.

2.2 Вплив повномасштабного вторгнення на основні статті платіжного балансу Європейського Союзу

Платіжний баланс Європейського Союзу є економічним показником, що відображає фінансові відносини ЄС з іншими країнами за певний проміжок часу. Платіжний баланс ЄС визначає загальний обсяг всіх економічних транзакцій, що відбуваються між резидентами та нерезидентами країни.

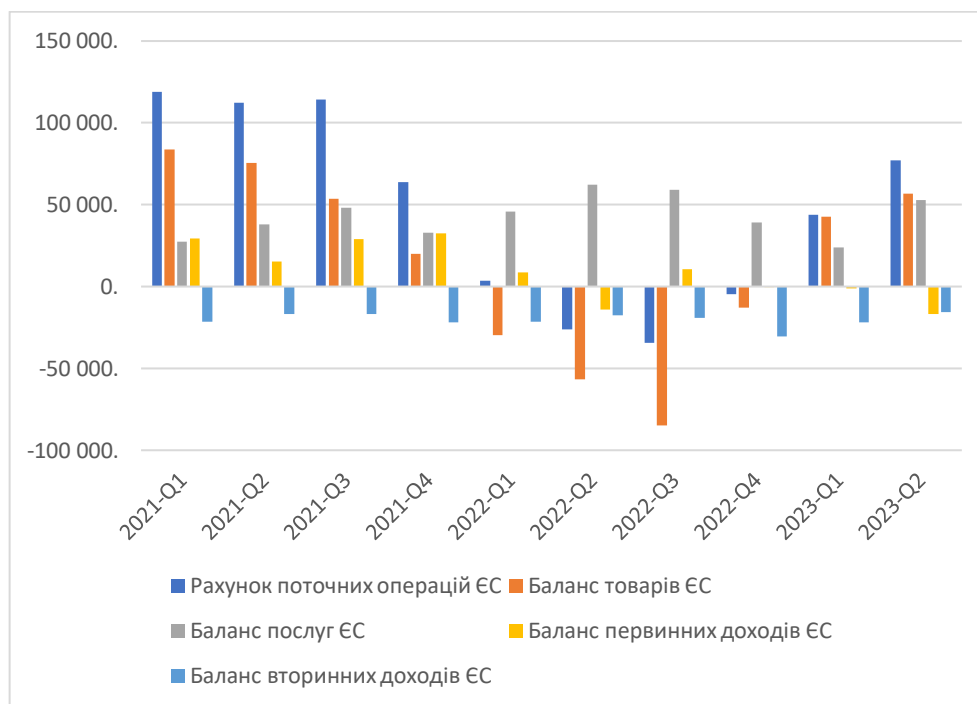

Рис 2.14 Рахунок поточних операцій ЄС

Джерело: складено автором на основі даних [31], [32], [33], [34] та [35]

Стаття платіжного балансу рахунок поточних операцій включає в себе баланс товарів та послуг і баланс первинних і вторинних доходів. На перший квартал 2021 року рахунок поточних операцій Європейського Союзу складав 118 млн. євро, але можна відмітити зниження рахунку

поточних операцій в четвертого кварталу 2021 року. Повномасштабне вторгнення мало негативний вплив на рахунок поточних операцій. З другого кварталу до четвертого 2022 року рахунок поточних операцій стає негативним та набуває свого мінімуму у -34 млн. євро, що означає, що ЄС витрачає більше, ніж отримує від інших країн. З першого кварталу 2023 року показник почав відновлюватись та на другий квартал 2023 року ця стаття платіжного балансу становила 77 млн. євро.

Баланс товарів ЄС становить 83 млн. євро у першому кварталі 2021 року, він має тенденцію зниження до кінця 2022 року. Війна в Україні мала значний вплив на баланс товарів. Найбільше зниження показника балансу товарів відбулось у третьому кварталі 2022 року, в цей період показник становив -84 млн. євро, що означає велику кількість імпорту товарів країнами ЄС в період повномасштабного вторгнення. З початку 2023 року показник знову почав стабілізуватися та на другий квартал 2023 року показник становив 56 млн. євро.

Баланс послуг країн ЄС був позитивним на всьому досліджуваному проміжку часу, що значить, що ЄС була чистим експортером своїх послуг. В період першого – третього кварталу 2021 року показник балансу послуг зростав, у четвертому кварталі 2021 року він мав невелике зниження, але надалі показник знову зростав та набув свого максимального значення в цей період в другому кварталі 2022 року та становив 62 млн. євро. Надалі показник знижувався до другого кварталу 2023 року. Станом на другий квартал 2023 року показник балансу послуг ЄС становив 52 млн. євро.

Баланс первинних доходів ЄС в платіжному балансі включає доходи, які резиденти ЄС отримують від своїх іноземних інвестицій та вкладень, а також ті, які іноземці отримують від своїх інвестицій в ЄС. Баланс первинних доходів ЄС був нестабільним за весь період часу. Показник набував негативного значення в другому кварталі 2022 року та в період четвертого кварталу 2022 року до другого кварталу 2023 року, тобто

резиденти ЄС витрачають більше на зовнішні інвестиції (або отримують менше від своїх іноземних інвестицій), ніж іноземці отримують від своїх інвестицій в ЄС.

Баланс вторинних доходів ЄС в платіжному балансі включає доходи, що виникають в результаті трансфертів та податків, які сплачуються або отримуються без будь-якої обумовленої компенсації. Баланс вторинних доходів ЄС на всьому проміжку часу був негативний, тобто ЄС витрачає більше грошей через трансферти та податки, ніж отримує від інших країн. Це може включати, наприклад, велику суму грошей, яку резиденти країни надсилають своїм родичам або компаніям за кордоном, або платежі за певні послуги або права, які не пов'язані з конкретними валютними обмінами. Станом на другий квартал 2023 року показник вторинних прибутків ЄС становив – 15 млн. євро.

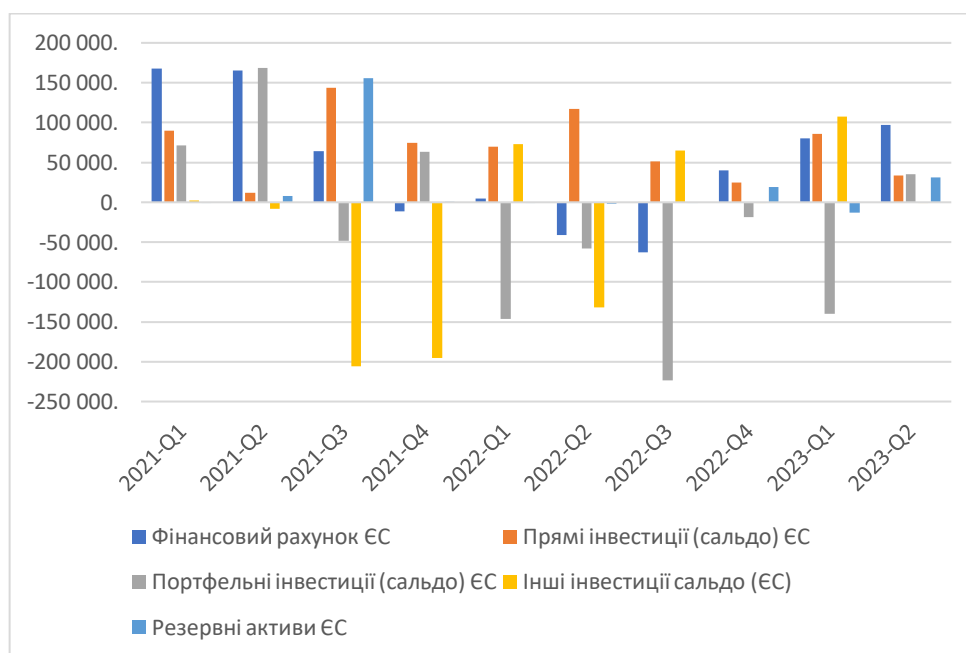

Рис 2.15 Фінансовий рахунок ЄС

Джерело: складено автором на основі даних [36], [37], [38], [39] та [40]

Показник фінансового рахунку платіжного балансу ЄС має тенденцію зниження та набуває від'ємного показника з четвертого кварталу

2021 року. В період повномасштабного вторгнення показник ще більше знизився та станом на третій квартал 2022 року складав – 62 млрд. євро. Надалі показник почав відновлюватись на другий квартал 2023 року становив 96 млн. євро.

Показник прямих іноземних інвестицій хоча не був стабільним за весь період часу він не набував негативних значень, хоча і мав зниження в період другого-третього кварталу 2022 року, що може означати більший відтік прямих іноземних інвестицій з ЄС в цей період. Станом на другий квартал 2023 року сальдо прямих іноземних інвестицій ЄС складало 33 млн. євро.

Показник портфельних інвестицій ЄС був нестабільним на досліджуваному проміжку часу. В першому – другому кварталі 2021 року показник зростає, а в третьому набуває від'ємного значення, надалі в четвертому кварталі показник знову став позитивним. В період повномасштабного вторгнення показники портфельних інвестицій ЄС набувають негативного значення з найбільш мінімальним показником у третьому кварталі 2023 році -223 млн. євро, тобто резиденти більше вкладали грошей на закордонні фінансові активи, такі як акції, облігації або якісь інші цінні папери. В другому кварталі 2023 року показник почав відновлюватись та став позитивним з показником 35 млн. євро.

Показник інших інвестицій мав нестабільну тенденцію за чотири квартали 2021 року тільки в перший квартал показник мав позитивний показник. Найменшого значення цей показник мав в третьому кварталі 2021 року та становить -205 млн. євро, тобто в цей період відбувався відтік інших інвестицій, що могло бути такими інвестиціями як у фінансові деривати, депозити, кредити, або інші якісь фінансові операції. В першому та третьому кварталі 2022 року показник був позитивним, а в другому та четвертому – від'ємним. В першому кварталі 2023 року показник інших

інвестицій був позитивним, а в другому кварталі знову був від'ємним та становив -1 млн. євро.

Показник резервних активів ЄС був досить нестабільним в перший квартал 2021 року показник був негативним, а в другому-четвертому кварталі позитивним. В період повномасштабного вторгнення до третього кварталу 2023 року показник був негативним, тобто ЄС в цей період витрачали більше резервів, ніж мали в наявності, причиною чого могло бути забезпечення зовнішньої стійкості та врегулювання фінансових труднощів в цей період. В четвертому кварталі показник був позитивним, а в першому кварталі 2023 року показник став негативним та становив -12 млн. євро. В другому кварталі 2023 року резерви відновились та становили 31 млн. євро.

2.3 Регресійний аналіз факторів впливу на економіку ЄС

Оскільки інфляція була одним з макроекономічних показників, яка мала найбільший вплив від нестабільності спричиненої повномасштабним вторгненням Росії в Україну, важливо більш детально розглянути та проаналізувати, які саме фактори впливають на інфляцію ЄС.

Для дослідження інфляції Європейського Союзу за період 2000-2022 років побудована регресійна модель. Ця модель аналізує вплив таких змінних, як GDP – Валовий Внутрішній Продукт, GGD – державний борг, CA – рахунок поточних операцій, Unem – безробіття, Rem - грошові перекази, Mig – чиста міграція на зміну інфляція ЄС. Зростання ВВП може призвести до інфляції через збільшення попиту, тоді як його спад може стримувати цей показник. Збільшення державного боргу може створити інфляційний тиск через збільшення грошової маси, але ефективне управління може уникнути цього наслідку. Позитивне сальдо може стримувати інфляцію, але від'ємне сальдо може викликати депреціацію і зростання цін на імпорт. Високий рівень безробіття може стримувати попит

і знижувати інфляцію, тоді як повна зайнятість може підтримувати інфляцію через зростання зарплат. Збільшення грошових переказів і сприятливі умови для міграції можуть впливати на грошову масу та ринок праці, викликаючи інфляційний тиск. Тому у табл. 1 наведені дані з проведеного регресійного аналізу.

Проаналізувавши отримані дані з табл.1., можна зробити такі висновки. По-перше, стандартизовані бета-коефіцієнти з'ясовують, який з факторів має найбільший вплив на залежну змінну – інфляцію Європейського Союзу. Тому, можна помітити, що найбільш впливове значення надають грошові перекази. Цей коефіцієнт свідчить про те, що зі збільшенням грошових переказів на одне стандартне відхилення, залежна змінна – інфляція ЄС зменшується на 2,115.

Таблиця 1

Регресійна модель впливу економічних показників на інфляцію ЄС

Модель	Нестандартизовані коефіцієнти		Стандартизовані коефіцієнти	t	Значимість
	B	Стандартна похибка	Бета		
1 (Константа)	16,123	4,142		3,892	0,001
GDP	2,706E-13	0,000	0,731	2,561	0,022
GGD	-0,032	0,077	-0,230	-0,421	0,680
CA	0,004	0,002	0,754	1,740	0,102
Unem	-0,498	0,180	-0,629	-2,769	0,014
Rem	-16,707	4,631	-2,115	-3,608	0,003
Mig	-1,675E-6	0,000	-0,529	-2,203	0,044

Залежна змінна: інфляція ЄС

Складено автором на основі даних: [41],[42],[43],[44],[45],[46] та

[50]

Державний борг має найменший вплив на залежну змінну, тобто з її збільшенням на одне стандартне відхилення, інфляція ЄС зменшується на 0,230.

Чотири проаналізовані коефіцієнти є значущими, адже чотири коефіцієнти t Ст'юдента відповідають загальноприйнятим стандартам рівня значимості.

Таким чином, проаналізувавши отримані результати, можна скласти таку емпіричну модель та зробити наступні висновки:

$$\text{Infl} = 0,731\text{GDP} - 0,230\text{GGD} + 0,754\text{CA} - 0,629\text{Unem} - 2,115\text{Rem} - 0,529\text{Mig} \\ (0,021^{**}) (0,680) (0,102) (0,014^{**}) (0,003^{***}) (0,044^{**})$$

Адекватність моделі описана:

1. Один коефіцієнт з 1% значимості; три – з 5% значимості.
2. $R^2 = 0,730$ (73%), тобто обрані фактори пояснюють залежну інфляцію ЄС на 73%;
3. $F = 6,773$, $F_{\text{крит.}} = 2,79$.

Отже, можна зробити висновок, що повномасштабне вторгнення мало значний вплив на показники інфляції країн Європейського Союзу, оскільки більшість з них мали зростаючу тенденцію у 2022 році. З регресійного аналізу був отриманий результат, що грошові перекази мають найбільший вплив на залежну змінну показника інфляції ЄС.

РОЗДІЛ 3

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄС ТА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ В УКРАЇНУ

Україна та Європейський Союз є стратегічними та пріоритетними партнерами один для одного. Україна має підтримку в реалізації свого стабільного, процвітаючого та демократичного майбутнього в своїй євроінтеграції. Угода про асоціацію, зокрема Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі, виступає ключовим інструментом для зближення України та ЄС, сприяючи укріпленню політичних і економічних відносин та просуваючи спільні цінності. З 2014 року Україна реалізує значущу програму реформ для прискорення економічного зростання та покращення рівня життя громадян.

Основні принципи партнерства між ЄС і Україною включають спільні цінності демократії, верховенства права, поваги до міжнародного права та прав людини. З моменту отримання Україною незалежності, ЄС продовжує підтримувати свого стратегічного партнера в зусиллях забезпечення стабільного, процвітаючого та демократичного майбутнього для громадян країни. У червні 2022 року Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС.

Європейський Союз активно надає різнобічну підтримку Україні та її народу під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Заходи ЄС включають негайну макрофінансову допомогу, бюджетну підтримку, надання термінової допомоги, гуманітарну допомогу, ефективне кризове врегулювання, забезпечення притулку для людей, які врятувалися від війни, здійснення заходів цивільного захисту, ініціативи з лібералізації торгівлі, а також підтримку в розслідуванні та юридичному переслідуванні воєнних злочинів.

Стратегічний вибір, який Україна зробила стосовно свого вступу до ЄС, повинен визначати напрямок процесу відновлення країни. Концепція

відновлення має орієнтуватися на відповідність стандартам і основним принципам ЄС, базуючись на принципах Європейського зеленого курсу та підтримки цифрової трансформації. Крім того, важливим є фокус на соціально інклюзивному відновленні, спрямованому на допомогу українському суспільству в зціленні від наслідків воєнних травм.

3.1 Допомога Європейського Союзу Україні під час повномасштабного вторгнення

З моменту початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, близько 4,2 мільйонів громадян України покинули свою країну та звернулись за тимчасовим захистом до країн Європейського Союзу. Графік на малюнку 3.1 ілюструє розподіл цих українців за країнами ЄС, де вони отримували тимчасовий захист.

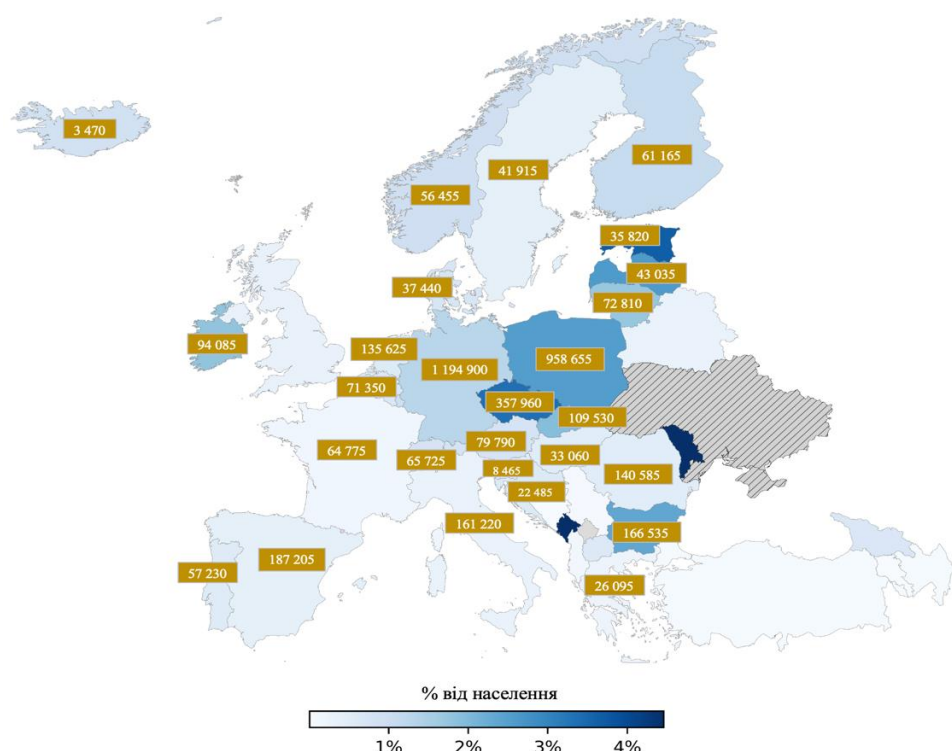

Рис 3.1 Громадяни країн, які не входять до ЄС, які виїхали з України і отримали тимчасовий захист наприкінці вересня 2023 року

Джерело: складено автором на основі даних [15]

Ключовими країнами Європейського Союзу, що приймали українців із тимчасовим захистом, стали Німеччина (1 194 900 осіб), Польща (958 655) та Чехія (357 960).

При порівнянні з населенням кожної країни ЄС, найвищий відсоток осіб, які отримали тимчасовий захист до кінця вересня 2023 року (див. рис. 3.1), зафіксовано в Чехії (3,35%), Естонії (3,65%), Польщі (2,55%), Болгарії (2,36%) та Латвії (2,60%).

Оскільки Європейський Союз надавав різноманітну підтримку Україні від самого початку повномасштабного вторгнення, дослідження макрофінансової допомоги за період 2022-2023 років є важливим.

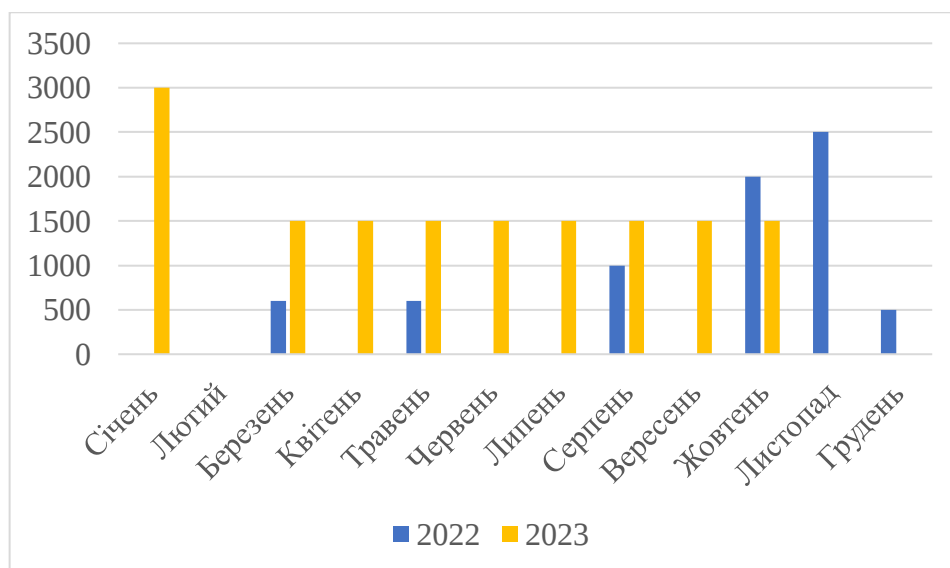

Рис. 3.2 Макрофінансова допомога від ЄС Україні з початку повномасштабного вторгнення (млн.євро)

Джерело: складено автором на основі [16]

З аналізу графіка вище видно, що загальна сума макрофінансової допомоги в 2023 році перевищила обсяг у 2022 році. У 2022 році в березні та травні ЄС надав Україні допомогу у розмірі 600 млн євро, в серпні 2022 року – 1 млрд євро, у жовтні 2022 році – 2 млрд євро, а в листопаді 2022 року – 2,5 млрд євро, що свідчить про поетапне збільшення обсягу допомоги протягом цих місяців. У грудні 2022 року Україна отримала ще 500 млн євро. Щодо 2023 року, в січні отримано найвищу суму допомоги у розмірі 3

млрд євро, а потім в період з березня по жовтень 2023 року Україна отримувала від ЄС по 1,5 млрд євро щомісяця.

Досліджуючи дані про загальну державну підтримку України, потрібно зробити висновок, що члени країн ЄС та їх інституції надали Україні загалом більше допомоги за всіх (див. рис 3.3).

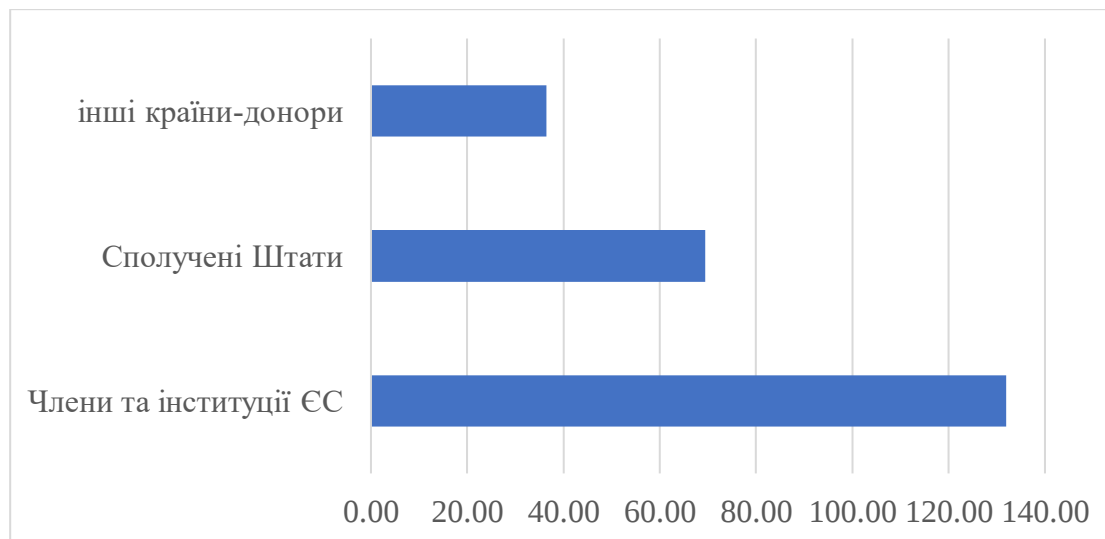

Рис 3.3 Державна підтримка України: за групами країн, млрд євро

Джерело: складено автором на основі даних [17]

Загальна допомога від країн ЄС та їх інституцій для України склала 131,9 млрд. євро.

Важливо відзначити, що військова допомога виявилася найсуттєвішою складовою підтримки від країн-партнерів. Саме через цю військову допомогу Україна змогла стійко протистояти російській агресії. Цей аспект мав вирішальне значення не лише для безпеки України, але і для визначення того, чи буде росія представляти загрозу для європейських країн у майбутньому.

Військова допомога від країн-партнерів сприяла зміцненню оборонних здібностей України та успішній обороні її незалежності. Це включало в себе постачання сучасного військового обладнання, проведення тренувальних програм для українських військових, а також обмін досвідом у військовій сфері.

На підставі даних з рисунка 3.4 можна зазначити, що найбільш значущу військову допомогу Україна отримала від США та Європейського Союзу. Загалом від країн ЄС Україна отримала близько 40 млрд євро військової допомоги. При аналізі військової допомоги від окремих країн ЄС варто відзначити, що найбільш значущу підтримку надавала Німеччина, яка виділила 17 млрд євро військової допомоги. Також значний внесок внесли Норвегія (3,6 млрд євро), Данія (3,5 млрд євро), Польща (3 млрд євро), Нідерланди (2,5 млрд євро), Канада (1,6 млрд євро), Швеція (1,5 млрд євро), Фінляндія (1,2 млрд євро) та Чеська Республіка (1,06 млрд євро). Ці внески свідчать про широку підтримку та солідарність країн ЄС у підтримці України в укріпленні її оборонних можливостей.

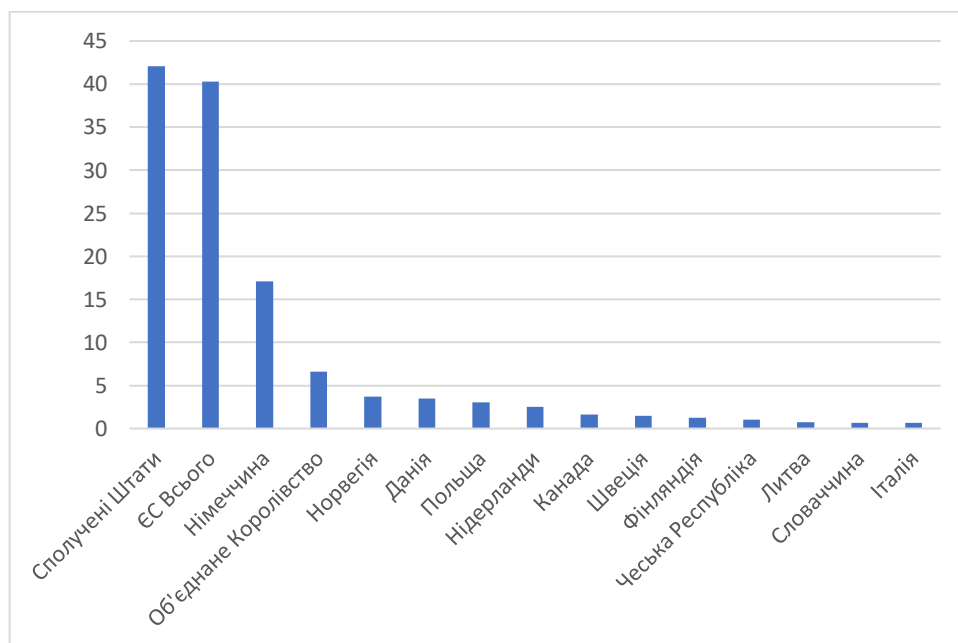

Рис 3.4 Військова допомога Україні, млрд євро

Джерело: складено автором на основі даних [18]

У квітні 2022 року Єврокомісія оголосила виділення значних коштів на гуманітарні програми для надання допомоги мирному населенню України, що постраждало від війни. Сума в розмірі €843 млн, розподілена на кілька напрямків, стає важливим кроком у забезпеченні необхідних ресурсів та послуг для тих, хто потребує допомоги.

Найбільша частина виділених коштів, €785 млн, призначена безпосередньо для України. Цей елемент програми охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на забезпечення основних потреб населення. В першу чергу, це стосується гарантування достатнього харчування, забезпечення чистої води для пиття та гігієнічних потреб, надання необхідних предметів для повсякденного використання та охорони здоров'я. Додатково, в €58 млн євро було інвестовано для допомоги біженцям, які втекли до сусідньої Молдови. Цей елемент програми спрямований на підтримку та захист тих, хто змушений шукати притулок в інших країнах.

Згідно із річним гуманітарним фінансуванням для України, Європейський Союз залучив €485 млн на 2022 рік та додатково €300 млн на 2023 рік. [19]

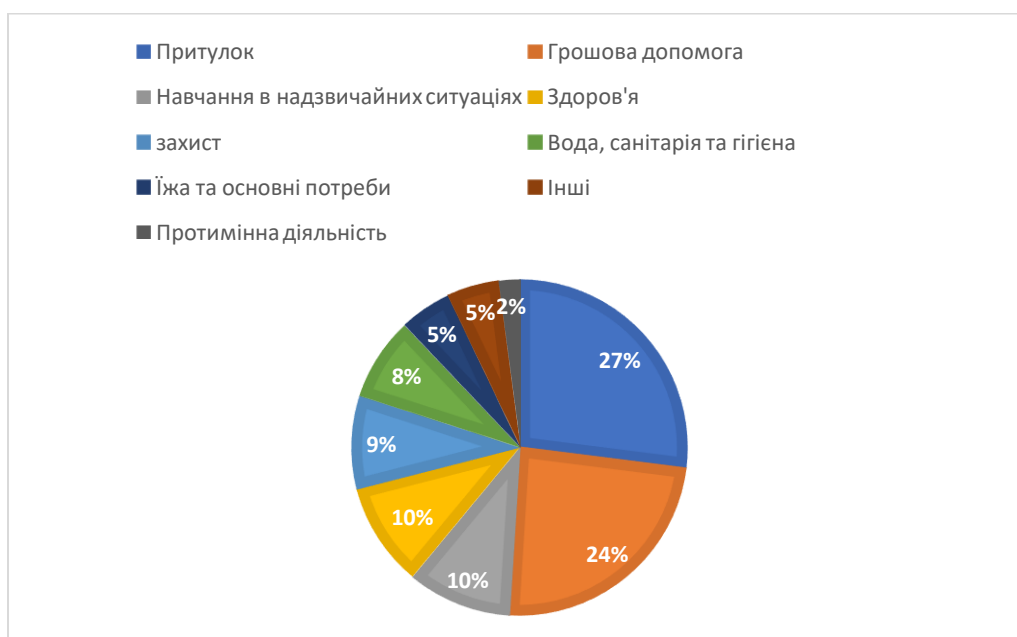

Рис. 3.5 Гуманітарне фінансування ЄС для України у 2023 році за секторами

Джерело: складено автором на основі даних [20]

Аналізуючи сектори фінансової допомоги від Європейського Союзу, можна визначити, що найбільший обсяг фінансів був спрямований на забезпечення притулку для осіб, які потребували допомоги та захисту, і цей

показник становив 27%. Грошова допомога складала 24%, на навчання в надзвичайних ситуаціях та здоров'я було виділено по 10%. На захист було спрямовано 9% фінансової допомоги, на воду та гігієну – 8%, на їжу та основні потреби – 5%, а на протимінну діяльність – 2%.

3.2 Торговельні відносини між Україною та Європейським Союзом

Україна та Європейський Союз мають міцні та стратегічні торговельні відносини, які визначають їхню економічну співпрацю та економічну взаємодію. Після Революції гідності 2014 року Україна обрала курс на євроінтеграцію, а у 2017 році уклала Угоду про асоціацію з ЄС. Ця угода передбачає глибоке та широке співробітництво в різних сферах, зокрема торгівлі товарами та послугами.

За взаємної вигоди сторін, ЄС надав Україні доступ на свій внутрішній ринок, сприяючи зростанню експорту українських товарів та послуг. Торговельні відносини України з ЄС не лише сприяють економічному зростанню України, але і відображають політичну підтримку та партнерство між країною та Європейським Союзом в прагненні до спільних цінностей та стабільності в регіоні.

Аналізуючи інформацію, представлену у рисунку 3.6, можна зробити висновок, що до початку повномасштабного вторгнення загалом протягом 2021 року спостерігалось зростання тенденції. Проте на початку 2022 року відбулась зміна напрямку, і показники почали знижуватись, досягши свого мінімуму в березні 2023 року після вторгнення. Важливим аспектом є також тенденція експорту товарів з ЄС в Україну. З лютого по березень 2022 року відбувся спад на 1 мільярд євро. Однак у наступних місяцях 2022 року експорт почав зростати, і до червня того ж року він перевищив показники до вторгнення. Ймовірно, це може бути наслідком дефіциту багатьох товарів

на українському ринку, викликаного закриттям та знищенням підприємств і складів під час воєнних подій.

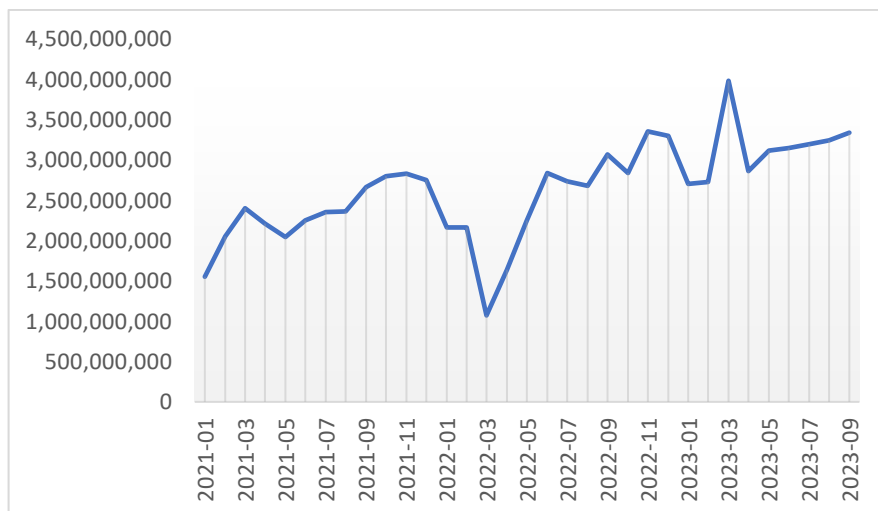

Рис. 3.6 Експорт товарів ЄС в Україну (у євро)

Джерело: складено автором на основі даних [47]

В грудні 2022 року показник експорту становив 3,3 млрд євро. Важливо відзначити також тенденцію стрімкого зростання експорту в березні 2023 року, коли цей показник досягає свого максимального значення протягом досліджуваного періоду і складає практично 4 млрд євро. Подальший рух показників свідчить про невелике зниження експорту, але з утриманням стабільної тенденції.

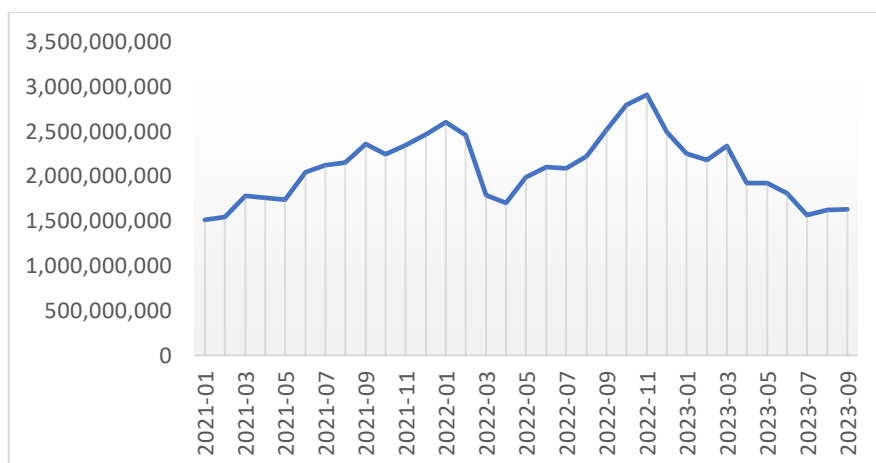

Рис. 3.7 Імпорт товарів ЄС з України (у євро)

Джерело: складено автором на основі даних [21]

До початку повномасштабного вторгнення імпорту товарів в ЄС з України стабільно зростав, досягаючи показника 2,5 млрд євро в січні 2022 року. Проте відбулося значуще зниження у березні-квітні 2022 року, коли показник склав 1,6 млрд євро. Тобто за три місяці 2022 року імпорту ЄС з України зменшився майже на 1 млрд євро порівняно з початком року. Після цього можна відзначити стрімкий зріст українського експорту в ЄС до грудня 2022 року, що може бути пов'язано з "Зерновою угодою", що дозволила Україні ефективно експортувати свої товари морським шляхом. У грудні 2022 року показник європейського імпорту з України досягнув 2,9 млрд євро. Проте після цього спостерігалась тенденція до зниження, що, ймовірно, може бути пов'язана з непродовженням "Зернової угоди" та постійними атаками на порти Чорного моря з боку Росії.

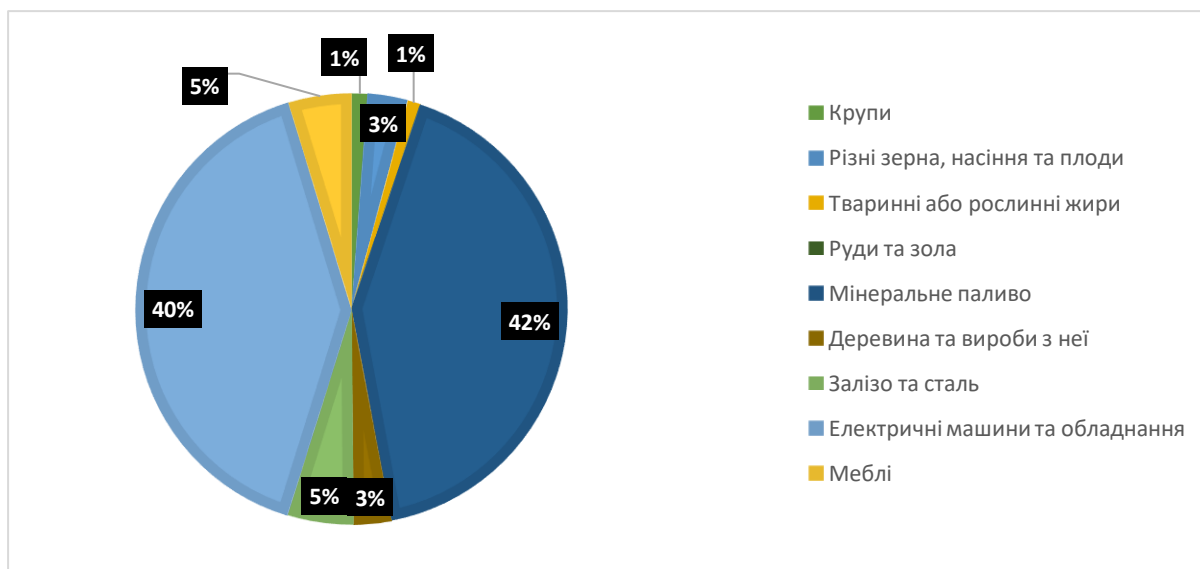

Рис. 3.8 Структура експорту ЄС в Україну за 2021 рік, %

Джерело: складено автором на основі даних [24]

Структура експорту товарів ЄС в Україну за 2021 рік з 42% складається з мінерального палива, 40% складають електричні машини та обладнання, по 5% припадає на залізо та сталь, меблі, по 3% припадає на деревину та вироби з неї та на різні зерна, насіння та плоди, по 1% припадає на крупи та тваринні або рослинні жири.

За даними діаграми структурної динаміки експорту ЄС в Україну за 2022 рік (див. 3.9) можна відзначити що мінеральне паливо та електричні машини залишались більшою складовою експорту, але паливо збільшилось до 60%, а електричні машини та обладнання зменшились до 29%.

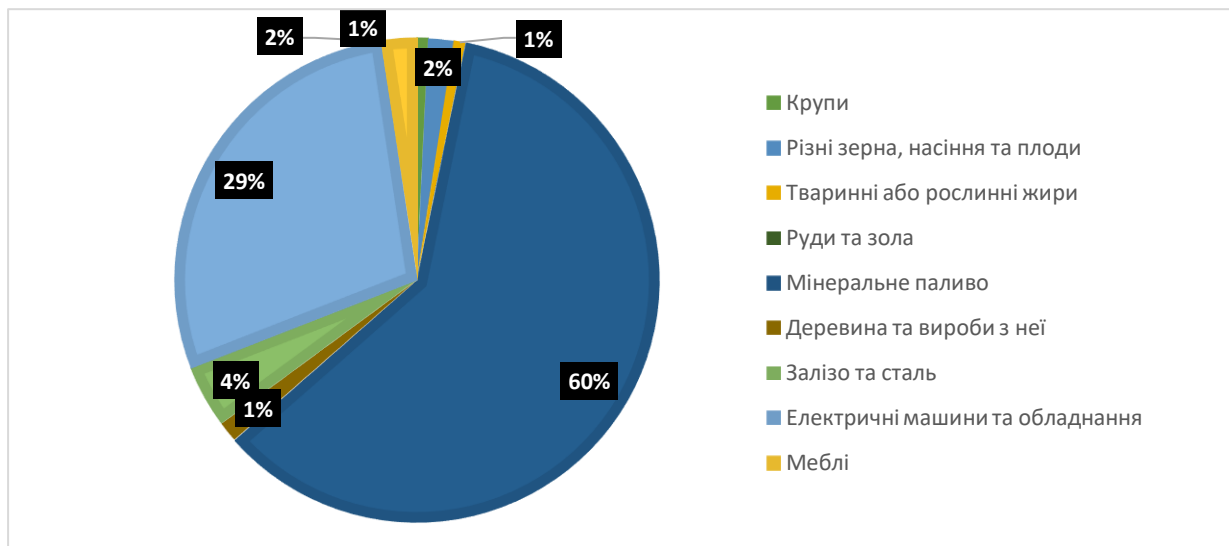

Рис. 3.9 Структура експорту ЄС в Україну за 2022 рік, %

Джерело: складено автором на основі даних [48]

Треба також відмітити, що за 2022 рік зменшився експорт в Україну тваринних або рослинних жирів з 5% до 2%, різні зерна, насіння та плоди з 3% до 2% та деревина з 3% до 1%.

Отже, можна відмітити, що на експорт ЄС в Україну повномасштабне вторгнення вплинуло зменшенням більшості складових структури експорту, але збільшенням структури експорту електричних машин та обладнання.

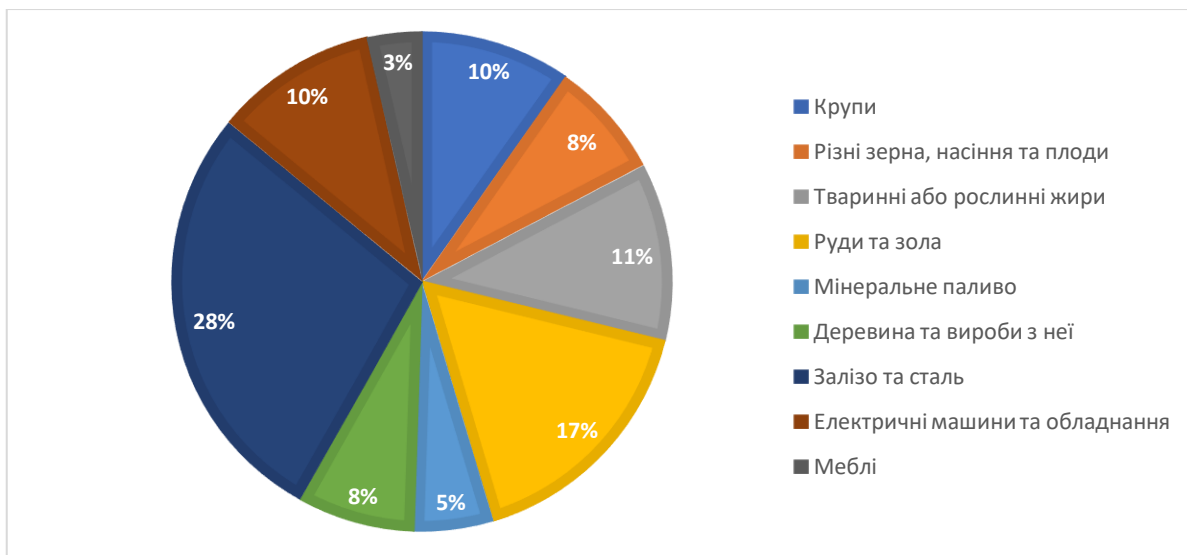

Рис. 3.10 Структура імпорту ЄС з України за 2021 рік, %

Джерело: складено автором на основі даних [25]

Розглядаючи структуру імпорту ЄС з України за 2021 рік (див. рис. 3.10), можна відмітити, що найбільшу частку складають залізо та сталь – 28%, руди та зола -17%, тваринні або рослинні жири – 11%, по 10% складають крупи та електричні машини і обладнання. Різні зерна, насіння та плоди, деревина та вироби з неї складають по 8% імпорту з України. 5% імпорту ЄС – мінеральне паливо, а 3% - меблі.

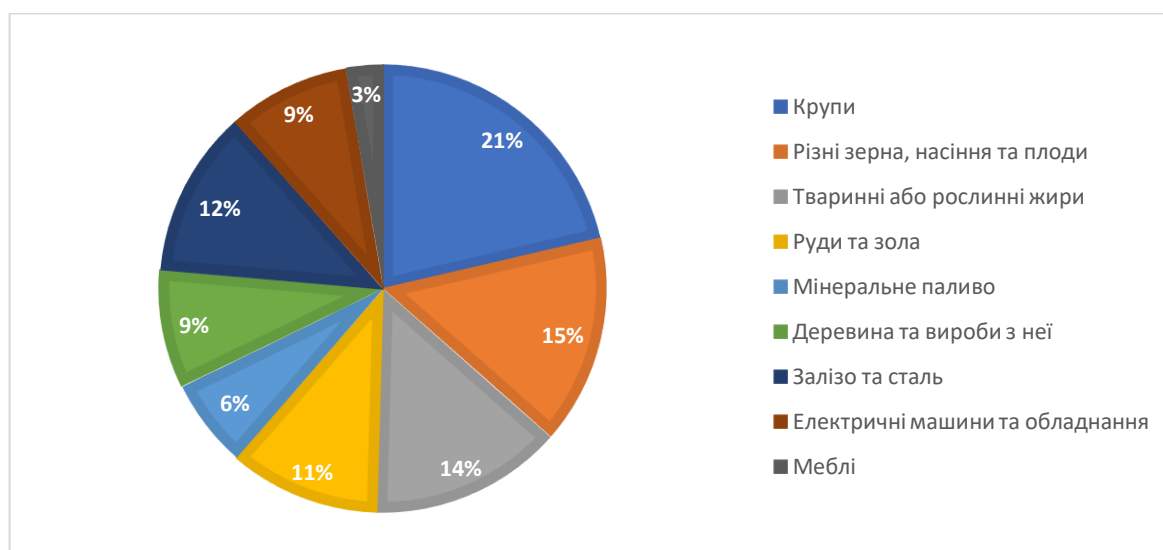

Рис. 3.11 Структура імпорту ЄС з України за 2022 рік, %

Джерело: складено автором на основі даних [49]

Щодо імпорту ЄС з України за 2022 рік крупи займали найбільшу частку іспорту ЄС та складали 21%, тобто показник збільшився, імпорт зерен та насіння також збільшилось і складало 15%, також в порівнянні з 2021 роком збільшився імпорт тваринних або рослинних жирів. Залізо та сталь за 2021 рік були найбільшою часткою імпорту, але в 2022 році їх імпорт значно зменшився у відсотковому співвідношенні, причиною чого є бойові дії на більшості місцезнаходженнях українського заліза та сталі. Залізо та сталь порівнянно з 2021 роком зменшилось з 28% до 21%. Також змінився показник імпорту руди та золи з 17% до 11%. Імпорт електричних машин та обладнання в 2021 році зменшився на 1% в порівнянні з 2021 роком, в той час як імпорт деревини та виробів з неї та мінеральне паливо навпки збільшились на 1%. Меблі мали таке саме відсоткове співвідношення іспорту ЄС з України в 3%.

Отже, пономасштабне вторгнення Росії в Україну значно вплинуло на торгівлю України з ЄС. Атаки з російської сторони на порти, які служили ключовим інструментом для експорту українського зерна, створюють суттєві перешкоди для українських експортерів. Блокування та атаки на ці торгові шляхи значно скорочують обсяги українського експорту, особливо у сфері сільськогосподарських продуктів. Крім того, військові дії в окремих регіонах України спричинили зміни в структурі торгівлі між Україною та ЄС. Сектори, які раніше були ключовими в імпорті та експорті, такі як залізо та сталь, втрачають свою стратегічну вагу через окупацію та військові дії на їхніх територіях.

3.3 Інвестиційна діяльність України та Європейського Союзу

Інвестиційна діяльність стає важливим фактором економічного розвитку для багатьох країн. Україна, будучи ключовим гравцем на сході Європи, розвиває свої відносини з Європейським Союзом, що створює

потужні інвестиційні можливості. Європейські країни до повномасштабного вторгнення інвестували свої ресурси у різноманітні сектори економіки України, включаючи енергетику, сільське господарство та інноваційні технології, що сприяло не лише розвитку української економіки, а й створювало нові можливості для європейських компаній.

Повномасштабне вторгнення суттєво вплинуло на інвестиційну діяльність як у ЄС, так і в Україні. Після розпочаття повномасштабної війни, інвестиційна привабливість України в усіх сферах погіршилась через високий рівень ризикованості та непередбачуваність у прибутковості. Однак важливо врахувати, що інвестиційна взаємодія між Україною та ЄС залишається ключовим елементом сприяння сталому економічному розвитку та укріпленню відносин між регіонами. Незважаючи на труднощі, інвестиції можуть сприяти відновленню та укріпленню економіки. Однак для досягнення повного потенціалу співпраці необхідно подолати внутрішні та зовнішні виклики, забезпечуючи стійкість та відкритість для нових можливостей.

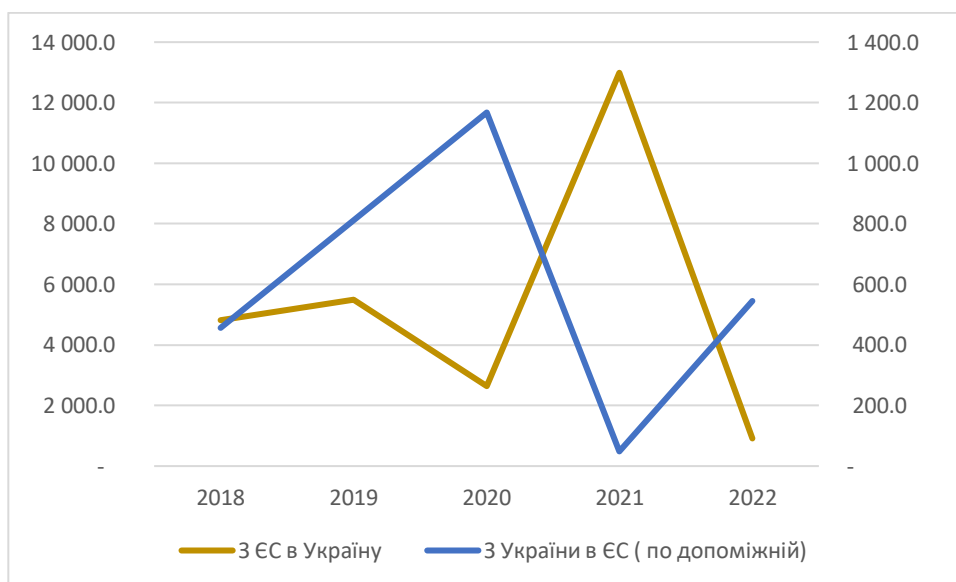

Рис. 3.7 Інвестиційна діяльність України та ЄС (млн. дол.США)

Джерело: складено автором на основі даних [22] та [23]

Аналізуючи динаміку прямих інвестицій між Україною та ЄС, можна відзначити протилежні тенденції в руху цих показників. У період з 2018 по 2020 роки прямі інвестиції з України в країни ЄС зростали, в той час як інвестиції з ЄС в Україну відзначалися тенденцією до зниження, що може бути пов'язано з впливом пандемії коронавірусу.

У 2021 році спостерігається різке зростання інвестицій з ЄС в Україну, водночас інвестиції з України в країни ЄС різко знижуються. Ця динаміка може бути пояснена різними факторами, такими як стабілізація економічної ситуації в ЄС та погіршення умов для інвестування в Україні через політичну та військову нестабільність.

Повномасштабне вторгнення також вплинуло на динаміку прямих інвестицій. Інвестиції з ЄС зменшились на 12 млрд доларів США, що свідчить про втрату довіри інвесторів до українського ринку через військові дії. З іншого боку, інвестиції з України зросли на 500 млн доларів США порівняно з 2021 роком, оскільки інвестори шукали більш безпечні та стабільні ринки в країнах ЄС.

У цілому, ці рухи в інвестиційній діяльності свідчать про важливі зміни в умовах та стратегіях інвесторів під впливом подій, таких як пандемія та геополітичні конфлікти.

ВИСНОВКИ

Отже можна зробити висновки, що повномасштабне вторгнення Росії в Україну спричинило різні нестабільності, особливо економічні не тільки в Україні, а в усьому світу, особливо в країнах ЄС, оскільки ЄС є одним з найголовніших партнерів України.

В першому розділі було розглянуто теоретичні основи впливу повномасштабного вторгнення в Україну на країни Європейського Союзу. З цього розділу виходять такі висновки, що війна суттєво гальмує економічний розвиток. Інфляція виникає як серйозна проблема у зв'язку з нестабільністю та невизначеністю, що супроводжують воєнні дії. Нестабільність на фінансових ринках зумовлена неспокоєм і невизначеністю, а це, в свою чергу, призводить до збільшення цін на товари та послуги через витрати на їх виробництво. Ланцюги постачання порушуються внаслідок російської агресії, що призводить до дефіциту товарів та послуг, а також зростання цін через обмежений доступ до ресурсів. Великі витрати на оборону та безпеку виникають у зв'язку з потребами України в оборонних та наступальних діях.

В другому розділі було розглянуто динаміку макроекономічних показників країн ЄС, основних статей платіжного балансу Європейського Союзу та проведено регресійний аналіз.

Проаналізувавши показники ВВП країн ЄС, можна зробити такі висновки, що топ-5 країн ЄС (Німеччина, Франція, Італія, Іспанія, Нідерланди) показують стабільність і зростання ВВП навіть під час повномасштабного вторгнення. Різноманітність серед країн ЄС є великою, але загальна тенденція їх показника ВВП є зростаючою, окрім Угорщини. Ця країна мала певне зниження показника, але наразі вже має тенденцію відновлювання. Країни з меншим обсягом ВВП Європейського Союзу також вказують на стабільність і ріст.

Проаналізувавши показник інфляції, потрібно зробити висновки, що повномасштабне вторгнення мало вплив на цей показник, адже країни, такі як Польща, Угорщина, Чехія, Румунія, Швеція, Німеччина та Нідерланди, відчували різке зростання інфляції в 2022 році. Проте, на початку 2023 року, вже спостерігається тенденція до стабілізації показників, що може свідчити про певне відновлення. Інші країни, такі як Латвія, Естонія, Італія, Бельгія та Люксембург, також відчували економічні труднощі, але теж відзначають тенденцію до стабілізації інфляційних показників.

Проаналізувавши показник безробіття в країнах ЄС, можна зробити такі висновки, що на початку 2021 року країни, такі як Греція, Іспанія, Італія та Швеція, мали високий рівень безробіття, проте, вони виявили тенденцію до його зниження протягом розглянутого періоду. Країни середнього рівня безробіття, такі як Бельгія, Португалія, Данія, Болгарія, Румунія, Люксембург та Словенія, мали стабільну або знижувальну тенденцію, за винятком певних періодів нестабільності, особливо в Португалії. Країни з найнижчим рівнем безробіття, такі як Нідерланди, Угорщина, Німеччина, Мальта, Польща та Чехія, в основному демонстрували стабільні та знижувальні тенденції.

Щодо аналізу валютних курсів євро відзначалося девальвацією через зростання економічної нестабільності, але виявилось стійким у третьому кварталі 2022 року та подальше укріплювалося. Важливо відзначити, що валютні курси країн, що не входять в Єврозону (Чехія, Данія, Польща, Угорщина, Швеція, Румунія та Болгарія), реагували по-різному на події в Україні. Більшість цих валют залишалася стабільною, за винятком Угорщини, де відбулася суттєва девальвація угорського форинта. Загалом, валютний ринок Європейського Союзу піддавався коливанням, але багато валют залишалися стійкими або відновлювали свою стійкість у третьому кварталі 2023 року.

У досліджуваний період платіжний баланс Європейського Союзу проходив через коливання. Рахунок поточних операцій, який визначає загальний обсяг всіх економічних транзакцій, показав певну нестабільність. Вплив війни в Україні вразив баланс товарів, призводячи до великого зниження у третьому кварталі 2022 року. Проте, показники відновилися на другому кварталі 2023 року. ЄС залишався чистим експортером послуг, але показники балансу послуг зменшувалися до другого кварталу 2023 року. Баланс первинних і вторинних доходів мали негативні показники під час повномасштабного вторгнення.

Показник фінансового рахунку платіжного балансу був позитивним, але мав тенденцію спаду у 2022 році, але пізніше відновився. Інвестиційні показники, такі як прямі іноземні інвестиції та портфельні інвестиції, також показали коливання, але стали відновлюватись на другому кварталі 2023 року. Резервні активи ЄС відзначалися нестабільністю, втрачаючи свою позитивну динаміку у період вторгнення, але відновилися на другому кварталі 2023 року.

Провівши регресійний аналіз впливу різних показників на показник інфляції ЄС, можна зробити такі висновки, що найбільший вплив на інфляцію мають грошові перекази. Також значимими показниками, які впливають на інфляцію були показники ВВП, безробіття та чистої міграції.

В третьому розділі було досліджено діяльність ЄС та України під час повномасштабного вторгнення. Отже, щодо наслідків та фінансової допомоги під час повномасштабного вторгнення від ЄС можна зробити такі висновки, що після російського вторгнення в Україну 4,2 млн українців виїхали в ЄС. Найбільше звернулись до Німеччини, Польщі та Чехії. Макрофінансова допомога від ЄС зросла в 2023 році, досягнувши 3 млрд. євро в січні та щомісячних 1,5 млрд. євро до жовтня. Загалом, допомога від ЄС та її країн-членів становила 131,9 млрд. євро. Військова допомога, зокрема від США та ЄС, склала близько 40 млрд. євро. Гуманітарна

допомога складалася з різних секторів, таких як притулок (27%), грошова допомога (24%) та інші напрямки.

Також було проаналізовано торговельні відносини між Україною та ЄС. Перед вторгненням в 2021 році спостерігався зростаюча тенденція у торгівлі, але вторгнення призвело до стрімкого зниження. Також був проаналізований вплив на структуру та обсяги торгівлі. Вторгнення вразило імпорту ЄС з України, особливо в секторі сільськогосподарської продукції та заліза і сталі, через агресію та атаки на українські порти та ведення бойових дій або окупації територій місцезнаходження українського заліза та сталі.

Важливу роль для розвитку країн відіграє інвестиційна діяльність, яку також було проаналізовано. Повномасштабне вторгнення на показники прямих інвестицій також мала різну динаміку, з ЄС інвестиції зменшились на 12 млрд. дол. США, що свідчить про недовіру інвесторів до ринку інвестицій в Україну, через військові дії. Щодо інвестицій з України вони зросли на 500 млн. дол. США, порівняно з 2021 роком, через бажання інвесторів перекинути свої інвестиції в більш безпечну та нестабільну зону, тобто до країн ЄС.

Загалом, провівши велике вивчення та аналіз різних факторів, на які вплинуло повномасштабне вторгнення, треба зробити висновки, що від повномасштабного вторгнення не буде сторони, яка не постраждає від таких дій. Поки така інтенсивна війна продовжується на території Європи, доти буде певний вплив на економіку країн Європейського Союзу та України. Війна не лише сповільнює економічне зростання, а й створює серйозні труднощі для фінансових систем, виробничих ланцюгів та загального благополуччя країн, змушуючи їх вирішувати економічні та соціальні виклики, пов'язані із відновленням стабільності наразі та відновленням після війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ravi Shankar Raj, Shantesh Kumar Singh «Russia-Ukraine War: Realist and Liberal Perspective» (2023) URL: https://www.researchgate.net/publication/367168065_Russia-Ukraine_War_Realist_and_Liberal_Perspective#:~:text=For%20realists%2C%20one%20of%20the,their%20explanation%20of%20the%20war
2. Diana Shkuropadska, Larysa Lebedeva, Tatyana Ozhelevskaya «Resilience of the EU and Ukraine economies in the conditions of russian aggression» (2023) URL: https://www.researchgate.net/publication/375096364_Resilience_of_the_EU_and_Ukraine_economies_in_the_conditions_of_russian_aggression
3. Nguyen Hoang Tien «Russia-Ukraine war and risks to global supply chains» (2022) URL: https://www.researchgate.net/publication/361701652_Russia-Ukraine_war_and_risks_to_global_supply_chains
4. Tsotne Chachanidze «The Impact of the Russia-Ukraine War on the Economy of the European Union» (2023) URL: https://www.researchgate.net/publication/373857923_The_Impact_of_the_Russia-Ukraine_War_on_the_Economy_of_the_European_Union
5. Madina Khudaykulova, Bojan Obrenovic, Akmal Khudaykulov «Economic Consequences and Implications of the Ukraine-Russia War» (2022) URL: https://www.researchgate.net/publication/362057842_Economic_Consequences_and_Implications_of_the_Ukraine-Russia_War
6. Буряк Є. В. , Редько К. Ю., Чорновол А. О., Орленко О. В. «Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни (євроінтеграційні аспекти)» (2022) URL: <https://nzlubb.org.ua/index.php/journal/article/view/617>
7. Tamunopubo Big-Alabo «Russia-Ukraine War and the Changing Global System» (2023) URL:

<https://www.researchgate.net/search.Search.html?query=Russia-Ukraine+War+on+EU+economy&type=publication>

8. Vikram Shinde «Russia-Ukraine war: economic impact assessment» (2022)
URL: https://www.researchgate.net/publication/361419778_RUSSIA_-_UKRAINE_WAR_ECONOMIC_IMPACT_ASSESSMENT
9. Чубка О.М., Косик В.М. «Вплив війни на економіку України» (2022)
URL: https://www.researchgate.net/publication/369398722_THE_IMPACT_OF_THE_WAR_ON_THE_ECONOMY_OF_UKRAINE
10. Zoran Petar Cekerevac «Impact of COVID_19 and Ukraine-Russia war n the international trade and logistics» (2023) URL: https://www.researchgate.net/publication/367164749_IMPACT_OF_COVID-19_AND_UKRAINE-RUSSIA_WAR_ON_THE_INTERNATIONAL_TRADE_AND_LOGISTICS
11. І.М. Корсун, М.М. Зінченко, С.В.Махно та Д.Ю.Мироненко «Парадигма фінансування видатків державного бюджету України в умовах воєнної та післявоєнної соціально орієнтованої ринкової економіки» (2023) URL: https://www.researchgate.net/publication/373187312_THE_PARADIGM_OF_THE_FINANCING_OF_STATE_BUDGET_EXPENDITURES_OF_UKRAINE_IN_THE_CONDITIONS_OF_THE_WAR_AND_POST-WAR_SOCIAL-ORIENTED_MARKET_ECONOMY
12. Kateryna Boichenko, Rana Umair Ashraf, Mário Nuno Mata, Ștefan Cristian Gherghina «The EU's Socio-economic Development Against the Backdrop of the War in Ukraine» (2023) URL: https://www.researchgate.net/publication/370409918_The_EU's_Socio-economic_Development_Against_the_Backdrop_of_the_War_in_Ukraine
13. Hammad Ahsan, Asiya Saif Alvi, Mehreen Yaseen «Russia-Ukraine War: Impacts on World Food Security» (2023) URL:

https://www.researchgate.net/publication/371961798_Russia-Ukraine_War_Impacts_on_World_Food_Security

14. Kateryna Leshchenko «Current trends in the military-industrial integration of the EU countries and implications for Ukraine» (2023) URL: https://www.researchgate.net/publication/373696210_Current_trends_in_the_military-industrial_integration_of_the_EU_countries_and_implications_for_Ukraine
15. Non-EU citizens who fled Ukraine and were under temporary protection at the end of September 2023 URL: <https://www.ifw-kiel.de/publications/ukraine-support-tracker-data-20758/>
16. Disbursements under the macro-financial assistance since the start of the war URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/FS_22_3862
17. Government support to Ukraine: By country group URL: <https://www.ifw-kiel.de/publications/ukraine-support-tracker-data-20758/>
18. Government support to Ukraine: Military aid URL: <https://www.ifw-kiel.de/publications/ukraine-support-tracker-data-20758/>
19. Overview EU civil protection and humanitarian aid activities in Ukraine URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/system/files/2023-09/ECHO%20support%20to%20Ukraine_September2023.pdf
20. EU humanitarian funding to Ukraine in 2023 per sector URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en
21. Import of EU-Ukraine goods URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ds-045409_custom_8579684/default/table?lang=en
22. Прямі інвестиції з України в ЄС URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>
23. Прямі інвестиції з ЄС в Україну URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>

24. EU export to Ukraine 2021 URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DS-045409_custom_8604196/default/table?lang=en
25. EU import from Ukraine 2021 URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DS-045409_custom_8604273/default/table?lang=en
26. Eurostat EU GDP by country data URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NAMQ_10_GDP_custom_5988171/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=4f36f678-c8a5-48ea-b71a-fd800e5fd465
27. Eurostat EU inflation rate by country URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EI_CPHI_M_custom_2128133/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=d2723afa-a8ac-42c9-9e91-c2d048a35ff0
28. Eurostat EU unemployment rate by country URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EI_LMHR_M_custom_5125248/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=1fcddf86-dc5e-4327-9057-d0ae03979074
29. EUR/USD exchange rates URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ert_bil_eur_q_custom_8684730/default/table?lang=en
30. Euro/ECU exchange rates - quarterly data URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ert_bil_eur_q_custom_8684730/default/table?lang=en
31. Balance of payments. Current account EU URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/bop_c6_q/default/table?lang=en

32. Balance of payments. Balance of goods EU URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/bop_c6_q_custom_8684760/default/table?lang=en
33. Balance of payments. Balance of services EU URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/bop_c6_q_custom_8684761/default/table?lang=en
34. Balance of payments. Primary income EU URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/bop_c6_q_custom_8684762/default/table?lang=en
35. Balance of payments. Secondary income EU URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/bop_c6_q_custom_8684763/default/table?lang=en
36. Balance of payments. Financial account EU URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/bop_c6_q_custom_8684764/default/table?lang=en
37. Balance of payments. Direct investment EU URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teibp110_custom_8686293/default/table?lang=en
38. Balance of payments. Portfolio investment EU URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teibp110_custom_8686295/default/table?lang=en
39. Balance of payments. Other investment EU URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teibp110_custom_8686301/default/table?lang=en
40. Balance of payments. Reserve assets EU URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teibp110_custom_8686305/default/table?lang=en
41. Eurostat EU 27 GDP data URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NAMQ_10_GDP_custom_5

[988171/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=4f36f678-c8a5-48ea-b71a-fd800e5fd465](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EI_LMHR_M_custom_5125248/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=4f36f678-c8a5-48ea-b71a-fd800e5fd465)

42. Eurostat unemployment EU 27 data URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EI_LMHR_M_custom_5125248/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=1fcddf86-dc5e-4327-9057-d0ae03979074

43. Eurostat EU 27 government debt data URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10DD_EDPT1_custom_8064226/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=c2d00893-311d-43b5-a6ac-59413cee2310

44. Eurostat EU 27 net migration data URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_netmigr/default/table?lang=en

45. Eurostat EU 27 inflation data URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EI_CPHI_M_custom_2128133/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=d2723afa-a8ac-42c9-9e91-c2d048a35ff0

46. The World Bank EU 27 personal remittances data URL:
<https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD.DT?locations=EU>

47. Export of EU-Ukraine goods URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ds-045409_custom_8687975/default/table?lang=en

48. EU export to Ukraine 2022 URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DS-045409_custom_8604196/default/table?lang=en

49. EU import from Ukraine 2022 URL:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DS-045409_custom_8604273/default/table?lang=en

50. Eurostat EU 27 current account annual data URL:
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00038/default/table?lang=en>
51. Родіонова Т.А., Горянська Д.Ю. «Зовнішньоекономічна діяльність ЄС та України під час повномасштабного вторгнення росії в Україну» Міжнародний науковий журнал «Інтернаука».Серія: «Економічні науки». Вип. 11 (79)/2023. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2023/11/9436>